

Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šilinge
mesečna naročnina 12 šilingov
celoletna naročnina 120 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXIV.

CELOVEC, PETEK, 21. DECEMBER 1979

ŠTEV. 51 (1948)

Konferenca SZDL Slovenije

Za predsednika ponovno izvoljen Mitja Ribičič Vsestranska podpora Slovincem v zamejstvu

V Ljubljani je v ponedeljek zasedala prva konstitutivna konferenca Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije, na kateri so pregledali in ocenili delo te najbolj množične organizacije v pretekli dobi ter ob izvolitvi novega vodstva začrtali smernice za bodoče delo. Za predsednika SZDL Slovenije je bil ponovno izvoljen Mitja Ribičič. Konference so se med številnimi gosti udeležili tudi predstavniki zamejskih Slovincem iz Italije in Koroške.

V obširnem poročilu je predsednik Ribičič ocenil sedanji družbeni in politični trenutek in pri tem opozoril zlasti tudi na težko gospodarsko stanje tako v svetu kot v Jugoslaviji. Orisal je vlogo in prispevek jugoslovanske zunanje politike pri uresničevanju pravičnejših mednarodnih odnosov in pri utrjevanju miru v svetu. Pri tem je posebej omenil kot viške obisk predsednika Tita v Ameriki, Sovjetski zvezi in na Kitajskem ter letošnjo konferenco neuvrščenih v Havani.

Ko je govoril o odnosih s sosednimi državami, je predsednik Ribičič posebej omenil tudi manjšinsko problematiko ter naglasil, da

narodoma ter obenem poglobili svoje mesto in vlogo na narodnostno mešanih ozemljih. Kot pomemben dogodek pa je omenil tudi začetek del v graditvi karavanškega predora.

V svojem govoru je predsednik Ribičič zavzel stališče tudi do najnovejših pojavov širjenja verske nestrpnosti in pozivanja na nekak verski boj v imenu posebnih verskih pravic. To so pravzaprav stare težnje — je dejal tovariš Ribičič — tistih klerikalnih ostankov, ki nikoli niso hoteli pristati na ustavno načelo, da je verski ali ateistični svetovni nazor zasebna stvar človeka in stvar njegove osebne svobode in da je cerkev po ustavi ločena od države in šole; še manj pa so seveda hoteli pristati na to, da bi se cerkev depolitizirala ter se s svojo socialno in moralno doktrino odrekla boju za politično oblast. Omenil je nedavno sejo koordinacijskega odbora za odnose med samoupravno družbo in verskimi skupnostmi (o katerih smo poročali tudi v našem listu — op. ured.), na kateri so med drugim kritično ocenili tudi pisanje revije „Naša luč“, ki jo izdaja Mohorjeva družba v Celovcu.

Poročilu predsednika Ribičiča je sledila obširna diskusija, v kateri je več deset delegatov spregovorilo o posameznih področjih dejavnosti SZDL. V okviru razprave je zlasti član predsedstva Danilo Türk obširneje spregovoril tudi o manjšinski problematiki tako v Sloveniji kot v zamejstvu; njegove glavne ugotovitve objavljamo na posebnem mestu.

Ob koncu je konferenca sprejela stališča in usmeritve o nadaljnjem delovanju SZDL Slovenije v delegatskem sistemu in pri razvijanju delegatskih odnosov.

so ljudje in vsa skupnost v Sloveniji in Jugoslaviji zavzeto podpirali boj zamejskih Slovincem v Avstriji in Italiji za njihove elementarne, mednarodnopravno zagotovljene narodnostne in človeške pravice ter za njihov svoboden kulturni in gospodarski razvoj. „To podporo bodo Slovinci v zamejstvu uživali tudi v bodoče, še naprej pa bomo poglobljali gospodarske, kulturne in druge vezi s Slovinci v Furlaniji-Juljski krajini, na Koroškem in Štajerskem ter v Porabju.“ V tej zvezi je predsednik Ribičič navedel, da sta italijanska in madžarska narodnost v Sloveniji močno razširili svoje zveze z matičnima

Okrajna pisarna ZSO

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem je v poslopu pliberške Posojilnice odprla področno pisarno za okraj Velikovec. O otvoritvi pisarne poročamo na 2. strani.

Petindvajsetletnica SKGZ v Trstu pomeni četrto stoletje dela in boja za pravice Slovincem v Italiji

Z mogočno svečanostjo v prenapolnjenem Kulturnem domu v Trstu je Slovenska kulturno-gospodarska zveza minulo nedeljo proslavila 25-letnico svojega obstoja. V besedi in pesmi je prireditelj izpričala, da petindvajsetletnica SKGZ predvsem pomeni četrto stoletje požrtvovalnega dela in vztrajnega boja za pravice slovenske narodnostne skupnosti v Italiji.

Prireditve v Kulturnem domu so se udeležili tudi številni častni gostje, med njimi tudi predsednik deželne sveta Mario Colli z drugimi predstavniki oblasti in političnega življenja dežele; iz Slovenije pod vodstvom predsednika SZDL Mitje Ribičiča delegacija, v kateri so bili številni predstavniki družbenopolitičnega življenja ter raznih organizacij in ustanov; Zvezo slovenskih organizacij na Koroškem je zastopala tričlanska delegacija pod vodstvom predsednika dr. Francija Zwittra, za Narodni svet koroških Slovincem pa je bil navzoč poslevodeči tajnik Franc Wedenig. Tudi število predstavnikov, ki so zastopali oblastvene forume, najrazličnejše organizacije in ustanove, je bilo merilo, kako važno vlogo igra SKGZ v življenju Slovincem v Italiji in kakšen pomen pripisujejo njenemu delu na domačih tleh v deželi Furlaniji-Juljski krajini in tudi preko njenih meja, zlasti v matični Sloveniji.

Osrednji del prireditve je bil slavnostni govor pred-

sednika SKGZ Borisa Raceta (nekaj misli iz njegovih izjav objavljamo na 2. strani — op. ured.), ki je potem delil tudi odličja in plakete boja in dela, s katerimi je SKGZ ob svojem srebnem jubileju prvič odlikovala vrsto osebnosti in organizacij za požrtvovalno delo in posebne dosežke. V pestrem kulturnem sporedu pa so pevski zbori iz tržaške, goriške in videmske pokrajine, torej s celotnega področja, kjer prebivajo Slovinci, skupaj s člani Slovenskega stalnega gledališča, z narodno in borbeno pesmijo ter z recitacijami predstavili tamkajšnji slovenski življenj v zgodovini in v današnjem trenutku, njegovo življenje v veselih trenutkih in v času trpljenja in boja. Tako je proslava 25-letnice SKGZ prepričljivo manifestirala nedeljivost slovenske narodnostne skupnosti v Italiji ter izpričala njeno odločno voljo, da si na svojih domačih tleh izbojuje narodnostne pravice in vsestransko enakopravnost.

Potrebo po čimprejšnji uresnitvi teh pravic pa sta na kosilu, ki ga je priredila SKGZ za goste in nagajence, poleg predsednika Raceta poudarila tudi predsednik deželne sveta Colli in predsednik SZDL Slovenije Ribičič.

Slovenski kulturno-gospodarski zvezi ob njenem jubileju čestitamo tudi koroški Slovinci in ji želimo mnogo uspehov pri njenem nadaljnjem delu!

ZADOVOLJNE
PRAZNIKE
IN MNOGO USPEHOV
V NOvem LETU

vsem bralcem,
naročnikom in sotrudnikom

Slovenski
VESTNIK
UREDNIŠTVO - UPRAVA

Tudi v novem letu nas morata voditi pridno delo in zdrav optimizem

Pred nami so prazniki, je novo leto, torej čas, da razmislimo o sebi, o drugih, o delu in da se poveselimo v domači sredini. Ob prehodu starega v novo leto pa je tudi prav, da pogledamo nazaj in analiziramo prebujeno pot; da se veselimo doseženih uspehov, pa razmislimo tudi o tem, kako se bomo lotili nalogo, katerim v preteklosti nismo bili kos.

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem si je na uspešnem občnem zboru v Železni Kapli in na predhodnih seminarjih zastavila okvire delovanja v naslednjem mandatnem obdobju. Konkretni pomembni dosežki so bili brez dvoma začetek delovanja vrta v Sentprimozu, otvoritev kulturnega doma na Radišah, izgradnja nove Posojilnice v Pliberku, predvsem pa ohranitev delovnih mest v tovarni celuloze na Reberci; hotel Korotan je bil v tem letu delno prenovljen, tudi športna dejavnost je v porastu, glasbena šola pa že postaja trajna oblika kulturno-izgojnega dela na podeželju.

Rezultati občnega zbora Narodnega sveta koroških Slovincem obetajo, da tudi v bodoče lahko pričakujemo uspešno koordinacijo, kadar gre za člen 7. Koroški nacionalisti s Heimatdienstom na čelu so s tem, da so se lotili socialno-gospodarskih problemov na južnem Koroškem v svojem zloglasnem nacionalističnem slogu, doživeli v Pliberku prvo poštno klofuto. Na avstrijskem notranjepolitičnem prizorišču so v tem letu odločilno prevladovali volitve in to na vseh ravneh. Le-te so močno vplivale na to, da so se na Koroškem vodilne politične strukture otepale manjšinskega vprašanja in kar naprej poudarjale, da je člen 7 dokončno izpolnjen. Na zvezni ravni pa za taka „mala“ vprašanja tudi ni bilo časa. Političnih procesov proti tistim, ki so se zavzemali za izpolnitev člena 7, se nihče ni upal dokončno ukiniti. Tako je slovenska narodna skupnost na Koroškem v tem letu spet stala pred dejstvom, da si je morala predvsem sama utirati pot v smeri večje enakopravnosti.

Z ozirom na 15. maj 1980, ko bo minilo 25 let od podpisa avstrijske državne pogodbe, sta osrednji organizaciji koroških Slovincem naredili korak v smeri izdelave „operativnega koledarja“: zvezni vladi smo predložili vrsto konkretnih zahtev za rešitev vprašanj, ki se jih zakon o narodnih skupinah sploh ne dotika. Sicer pa sploh lahko rečemo, da smo se v celem letu 1979 vsepovsod in na vsakem koraku srečavali z nezadovoljivim pravnim stanjem, ki ga je ustvaril zakon o narodnih skupinah.

Po uspešno končanih volitvah se je kancler Kreisky lotil tudi bilateralnih odnosov s sosednjo Jugoslavijo. Obisk jugoslovanskega zunanjega ministra Vrhovca in predsednika jugoslovanske vlade Djuranoviča v Avstriji smo koroški Slovinci pozdravili. Brez dvoma so tudi avstrijsko-jugoslovanski kontakti prispevali k temu, da so bili zadnji razgovori s kanclerjem Kreiskym na Dunaju le nekoliko bolj konstruktivni.

Samokritično pa moramo ugotoviti, da smo se tudi v iztekajočem letu vse premalo povezovali z ljudmi na podeželju. Sploh je opaziti, da se nekatere naše organizacije in ustanove naravnost zapirajo pred potrebami ljudi na terenu. Zato prav v tem, da bomo na vseh področjih mobilizirali delo in povezavo s podeželjem, vidim v letu, v katerem bomo obhajali 35-letnico zmage nad fašizmom in 25-letnico podpisa državne pogodbe, našo glavno nalogo. Hkrati pa bomo morali normalizirati in usposobiti vse tiste kanale, ki so neobhodno potrebni za nadaljnji razvoj slovenskega združnega, družbenega in privatnega gospodarstva.

Torej bomo v novem letu z jasno opredeljenimi političnimi in akcijskimi programi uspešno nadaljevali pot samopomoči. Morda pa bo tudi na avstrijskem notranjepolitičnem prizorišču v prihodnjem letu malo več priložnosti za naše probleme. V to sicer verjamejo le največji optimisti; mi pa pravimo: pripravljenost za požrtvovalno in pridno delo in zdrav optimizem naj nas vodita v letu 1980!

dipl. inž. Feliks Wieser
tajnik ZSO

ZSO JE ODPRLA PISARNO V PLIBERKU:

Potrebna je živa povezava med ljudstvom in narodno organizacijo

„Osnovna naloga pisarne za okraj Velikovec, ki jo danes odpiramo, je prav v tem, da išče in izgradi trdne oblike sodelovanja med našo osrednjo organizacijo ter prebivalstvom širšega podjunskega zaledja. Pisarna bo na razpolago predvsem našim ljudem, pa tudi vsem tistim nemško govorečim sodeželanom, ki bodo prišli k nam po nasvet. Njena naloga bo, da svetuje in pomaga v narodnopolitičnih, gospodarskih, davčno-pravnih in drugih zadevah.“ Tako je poudaril tajnik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dipl. inž. Feliks Wieser, ko je minulo nedeljo v poslopju Posojilnice Pliberk otvorjal novo področno pisarno ZSO za okraj Velikovec.

Ob začetku skromne svečanosti v prostorih pliberške Posojilnice je v pozdrav zapel moški zbor Slovenskega prosvetnega društva „Edinost“, ki ga je vodil Folti Hartman. Član nadzornega odbora ZSO Jože Patrl pa je izrekel dobrodošlico udeležencem, med katerimi je posebej pozdravil generalnega konzula SFRJ v Celovcu Milana Šamca in konzula Alfonza Naberžnika, pliberškega župana Franca Mikuschja in podžupana Mirka Kumra, predsednika Zveze slovenskih združenj v Celovcu in podpredsednika ZSO župana Hanzija Ogrisa, pred-

sednika Zveze koroških partizanov Karla Prušnika-Gašperja, podpredsednika NSKS Ignaca Domeja, vodjo manjšinskega oddelka pri kulturnem referatu deželne vlade višjega vladnega svetnika dr. Pavla Apovnika in druge častne goste. Tajnik ZSO Feliks Wieser se je najprej spomnil pravkar umrlega Pavleta Kernjaka in navzoči so njegov spomin počastili z enominutnim molkom.

V nadaljevanju svojega izvajanja se je tajnik ZSO dotaknil aktualne problematike slovenske narodnostne skupnosti na Koro-

škem. Posebej je navedel zadnje razgovore z avstrijsko vlado oziroma predstavniki parlamentarnih strank ter omenil tudi zahteve in predloge, ki so jih predstavniki posredovali vladi. Poudaril je, da je prav ta razgovor ponovno potrdil, da zakon o narodnih skupinah ne pomeni izpolnitve člena 7 avstrijske državne pogodbe. Zavrnil pa je stališče zveznega kanclerja Kreiskega, češ da ni mogoče ukiniti političnih procesov proti slovenskim aktivistom, ker da je Avstrija pravna država. V tej zvezi je opozoril na dejstvo, da ta „pravna država“ nikdar ni v nevarnosti, ko nemški nacionalisti ali razni neonacisti neovirano razvijajo svojo protizakonito dejavnost. „Zato je ukinitvev političnih procesov slej ko prej ena temeljnih političnih zahtev do avstrijske vlade,“ je naglasil tovariš Wieser, ki je še menil, da kljub temu, da nimamo nobene vzroka za veselo praznovanje 25-letnice podpisa državne pogodbe, ob prehodu v novo leto vendarle upamo, da bo leto 1980 prineslo večjo pripravljenost vlade za sodelovanje z manjšino pri reševanju odprtih vprašanj.

Udeležence je v imenu domače Posojilnice pozdravil Lipej Kolenik, ki je spomnil, da je bila v Pliberku že enkrat podobna pisarna — namreč takoj po drugi svetovni vojni področna pisarna Osvobodilne fronte. Izrazil je prepričanje, da bo tudi nova pisarna služila vsem krogom prebivalstva — mladini, prosvetašem, občinskim odbornikom Enotne liste, glasbeni šoli in drugim.

Prireditev sta obogatila s kratkim kulturnim sporedom tudi Sonja Ban in Marjan Srienec. Sonja Ban je recitirala kratek odlomek iz pripovedovanja Hudabivške Mete iz Prežihovih „Samorastnikov“, Marjan Srienec je prebral Prežihovo črtico „Grelnica“, za zaključek pa je Sonja Ban predvajala še Kajuhovega „Kralja Matjaža“.

Ob skromnem prigrizku se je razvil še živahen razgovor, ki je veljal najrazličnejšim vprašanjem domačega kraja in naše narodne skupnosti. Živahno pa naj bi bilo življenje v novi pisarni tudi v bodoče, ko bo izpolnjevala svojo važno nalogo.

Prijetne praznike in uspešno novo leto

vsem članicam in članom, sodelavcem, prijateljem in somišljenikom

želijo

Slovenska prosvetna zveza
Zveza koroških partizanov
Slovensko šolsko društvo
Zveza slovenskih žena
Slovensko planinsko društvo
Zveza slovenske mladine
Slovenska kmečka zveza
Zveza slovenskih izseljencev
Slovenska športna zveza

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem

Nespoštovanje pravic manjšin bremeni odnose med sosednimi državami

Na konstitutivni seji republiške konference SZDL Slovenije, o kateri poročamo še posebej, je bilo govora tudi o narodnosti oziroma manjšinski problematiki. Zlasti je o teh vprašanjih spregovoril tovariš Danilo Türk, ki je uvodoma poudaril, da je bila narodnostna problematika ena stalnih in osrednjih sestavin aktivnosti SZDL tudi v minulem obdobju. „To je tudi razumljivo, kajti narodnostno vprašanje je za našo družbo že od narodnoosvobodilne boja dalje eno osrednjih političnih vprašanj, kajti v procesu osvoboditve človeka in dela, ki poteka z razvojem samoupravnega socializma, je krpitvev popolne narodnostne enakopravnosti eden bistvenih elementov.“

Orisal je dosežanje dosežke pri uresničevanju enakopravnosti italijanske in madžarske narodnosti v Sloveniji ter menil, da ti dosežki seveda še ne pomenijo, da so že dosegli končne cilje. „Pomenijo pa osnovo, na kateri bomo nadaljevali z akcijo, usmerjeno k takim odnosom, v katerih se bo narodnost počutila kot subjekt v polnem pomenu besede in kot samostojen soustvarjalec narodnostnega sožitja in družbenega razvoja na vseh področjih.“

Ko je govoril o sodelovanju s sosednimi državami, je tovariš Türk naglasil, da posvečajo položaju slovenske narodnostne skupnosti v zamejstvu posebno pozornost, in to na temelju stališča, da je položaj narodnosti v zamejstvu ena bistvenih sestavin sosedskega sodelovanja. „Nespoštovanje pravic manjšin in neuresničevanje njihovega mednarodnopravnega določenega položaja neizbežno ovira razvoj sosedskega sodelovanja in bremeni odnose med državami. Ravno tako pa je pomembno, da konstruktivni demokratični pristop lahko bistveno vzpodbuja razvoj dobrososedskih odnosov in plodne sodelovanja med državami.“

Vendar pa tudi danes opažamo pojave — je dejal tovariš Türk — ki so izraz iluzije, da je dobre sosedske odnose mogoče razvijati tako, da se odprti problemi prikrivajo ali prezrejo ali pa enostavno ne rešujejo. „Takšna politika pa ne more biti dolgoročna perspektiva, kajti nerešena vprašanja ne morejo izgubiti ostrine in ne bodo prenehala obstajati samo zato, ker se ne rešujejo. Ne s poskusi zavlačevanja ali ignoriranja, ampak z vztrajnimi in stalnimi napori za urejanje odprtih vprašanj bo mogoče odpravljati vzroke navzkrižij in krepiti dobre odnose sosednih držav in narodov. Istočasno pa izhajamo iz spoznanja, ki ga je praksa že velikokrat potrdila: da so dobri sosedski odnosi pomembna osnova za krpitvev položaja manjšin, širjenje sosedskega sodelovanja pa povečuje prostor za uveljavljanje manjšin kot subjektov in za uresničevanje njihovih pravic.“

TUDI SLOVENCİ V ITALIJI

ne morejo v nedogled čakati na uresničitev svojih pravic

V slavnostnem govoru na proslavi 25-letnice Slovenske kulturno-gospodarske zveze minulo nedeljo v tržaškem Kulturnem domu je predsednik Boris Race najprej orisal nastanek in razvoj te napredno usmerjene osrednje organizacije slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Povedal je, da so SKGZ in v njej včlanjene organizacije odprte vsem pripadnikom slovenske narodnostne skupnosti ne glede na njihovo strankarsko ali ideološko pripadnost. Med temeljna načela, ki so vodila delovanje SKGZ in njene članice, pa je navezovanost na matični narod, kajti „skupno narodnoosvobodilno gibanje, ki je v boju proti naci-fašizmu združevalo vse Slovence ne glede na predvojnne ali medvojnne meje, je staklo trdne vezi, ki jih povojne teritorialne razdelitve niso načele“. Še posebej pa je — kot je dejal predsednik Race — k temu prispevala zavest, da vsaka narodnostna skupnost, ki je odrezana od svoje matice, vegetira in je izpostavljena nenehnemu raznarodovalnemu pritisku, torej „postaja potreba po tesni naslonitvi na matični narod in na njegove ustanove vprašanje obstoja.“

Kakor v teh načelnih pogledih, tako še zlasti tudi v vsem delu in boju SKGZ ni mogoče prezreti naravnost frapantne narodnosti z delom in bojem, ki ga za pravice in enakopravnost manjšine pri nas na Koroškem vodi ZSO. Saj bi lahko v polni meri veljalo tudi za naše razmere, ko je predsednik Race poudaril: „Naše vztrajno sklicevanje na interese naše skupnosti nima le namena, da stalno opozarjamo na negativne posledice za našo skupnost, ki jih lahko povzročijo določeni ukrepi; gre nam tudi za to, da prodre v zavest italijanskih sosedržavljanov objektivna resnica, da

tu živi tudi slovenska narodnostna skupnost z vsemi svojimi posebnostmi in interesi, mimo katerih ne sme nihče. Sprememba miselnosti mora vplivati, da se bodo deklarativne izjave o potrebi po zaščiti naše skupnosti spremenile v pravo in iskreno prepričanje, da to terjajo elementarna demokratična načela. Miselnost je treba spreminiti do take mere, da bo brez začudenja, ali celo zgražanja sprejeta konkretizacija načel o pravicah slovenske skupnosti v normativi in v praksi.“

SKGZ je bila najprej ustanovljena v Trstu in pol leta zatem tudi še v Gorici, na skupnem občnem zboru leta 1958 pa sta se obe zvezi združili v eno, ki je tako povezala vse Slovence na narodnostno mešanem ozemlju v Furlaniji-Juljski krajini. S tem je bila dana možnost, da se vodi boj za narodnostne pravice z enotnostjo pogledov na vsa vprašanja ne glede na pokrajino, zato skupna SKGZ pomeni tudi odločen odpor proti delitvi Slovencev na tri različne kategorije. „SKGZ se je od svojega nastanka najdosledneje zavzemala, da postane slovenska narodnostna skupnost subjekt, s tem da ji je dana možnost soodločati o vseh vprašanjih, ki se je posredno ali neposredno tičejo,“ je dejal predsednik Race in poudaril, da je „v tem prelomnem trenutku enotnost Slovencev v Italiji še zlasti pomembna, kajti zavedati se moramo, da samo združeni lahko dosežemo svoje pravice. Zavedati se moramo, da smo pod pritiskom sil, ki skušajo zavlačevati rešitev naših vprašanj in omejevati naše pravice, hkrati pa pod pritiskom nacionalistične desnice.“

Govoreč o današnjem položaju in o boju za uresničitev globalne zaščite, je tovariš Race odločno zavrnil tezo, po kateri naj bi Slovence šele

ugotavljali ali preštevali, preden bi jim odmerili kako pravico. „Za našo skupnost je nesprijemljiva teza, da je za Slovence v videmski pokrajini šele treba ugotoviti, če so pripadniki slovenske manjšine, če jim torej sploh gredo manjšinske pravice,“ je dejal govornik. „Prav tako nesprijemljivo pa je, da je treba tržaške in goriške Slovence ponovno razdeliti na kategorije s teritorialno in vsebinsko diferencirano zaščito, kajti po njej bi Slovenci tam, kjer predstavljajo manjši del prebivalstva in so torej še bolj izpostavljeni asimilacijskemu pritisku, uživali manj pravic kot tam, kjer predstavljajo kompaktno skupnost.“ V tej zvezi se je izrekel proti poskusom, da bi s splošnim ali posebnim štejem ugotavljali število in odstotek Slovencev, nato pa jim na podlagi teh rezultatov priznali večje ali manjše pravice — v razmerah, v katerih je živela in še živi slovenska manjšina, bi vsako štetje pomenilo dejanje proti njenim najosnovnejšim interesom. Odločno pa se je izrekel tudi proti omejevanju pravic na področju šolstva in jezikovne enakopravnosti ter naglasil, da mora manjšina imeti možnost, da enakopravno vpliva na odločitve na vseh področjih in v vseh vprašanjih, ki jo zadevajo.

Svoja izvajanja je predsednik Race zaključil z ugotovitvijo, da jim slovesnost ob 25-letnici SKGZ sicer narekuje optimizem, ki pa naj izzveni kot poziv, da vlada pristopi k temu vprašanju z razumevanjem in naklonjenostjo, ki naj bo v skladu z demokratičnimi pridobitvami in demokratičnim razvojem italijanske družbe. Hkrati pa je ne-dvoumno povedal, da Slovenci v Italiji na rešitev svojih narodnostnih pravic ne morejo več čakati v nedogled.

Gradiščanski Hrvati si utirajo pot do lastnih radijskih oddaj

Dolgoletne vztrajne zahteve gradiščanskih Hrvatov po uvedbi rednih radijskih oddaj v hrvaškem jeziku so — kakor smo že svoječasno poročali tudi v našem listu — letos rodile prve, čeprav še zelo skromne sadove. Deželni studio za Gradiščansko v Železnem je pred meseci uvedel prve oddaje v hrvaščini, ki so bile časovno dokaj skope (le enkrat v mesecu pol ure) in tudi vsebinsko vse prej kot zadovoljive. Gradiščanski Hrvati se z njimi nikakor niso mogli zadovoljiti, vendar so jih pozdravili kot prvi korak in predvsem kot znamenje, da se je na merodajnih mestih, kjer so poprej vse tozadevne zahteve odklanjali, končno le začelo premikati v pozitivno smer.

Drugi znak tega premika je sledil meseca septembra, ko so bile uvedene kratke informativne od-

daje v hrvaščini enkrat tedensko; konec tega tedna pa naj bi postale oddaje v hrvaškem jeziku vsakodnevnne. Tem oddajam bo odmerjen skrajno pičel čas — saj bodo trajale le štiri minute dnevno in bodo omejene zgolj na notranjepolitične dogodke. Kljub temu gradiščanski Hrvati tudi v tem vidijo določen napredek, zlasti ker bo studio v Železnem poleg teh dnevnik oddaj tudi v prihodnje pripravil že uveljavljene tedenske radijske oddaje z naslovom „Naši ljudje“, medtem ko naj bi sredi prihodnjega leta spored oddaj v hrvaščini popestrili še z glasbenimi oddajami po željah poslušalcev.

Tako si gradiščanski Hrvati vsaj po malih korakih utirajo pot do lastnih radijskih oddaj. Pri tem pa gre enako kot pri koroških Slovencih tudi pri njih zahteva po pravici in možnosti soodločanja pri oblikovanju njihovih oddaj, ki morejo biti resnični odraz življenja in dela narodne skupine samo tedaj, če jih bo le-ta sama ustvarjala, ne pa nekdo — kot to v zadnjem času doživljamo pri nas — ki si domišlja, da lahko vzvišeno deli nauke o tem, kakšna naj bo politika naših narodnih organizacij.

Ustanovljena je bila

avstrijsko-jugoslovanska banka

Kakor je poročala jugoslovanska tiskovna agencija Tanjug, so konec prejšnjega tedna v Beogradu podpisali pogodbo o ustanovitvi mešane avstrijsko-jugoslovanske banke s sedežem na Dunaju.

Nova banka bo poslovala kot delniška družba. Začetni kapital 80 milijonov šillingov. Jugoslovanski delež, ki ga bodo zastopale Združena ljubljanska banka, Združena beograjska banka in Zagrebska banka, bo znašal 64 odstotkov, medtem ko bosta delež avstrijskega partnerja v višini 36 odstotkov zastopali Zentralsparkasse in Kommerzbank na Dunaju.

Mešani banki, ki bo pričela z delom tekom leta 1980, se bodo pozneje lahko pridružile še druge avstrijske in jugoslovanske banke.

Avstrijsko-jugoslovanska banka so ustanovili s ciljem, da bi tesneje povezali gospodarsko sodelovanje med obema sosednjima državama.

Naše tvorno vključevanje tudi na področju književnosti in založništva

V kratkem času le nekaj tednov smo pred dnevi že tretjič pokazali, da se koroški Slovenci tudi na področju književnosti in založništva tvorno in samoniklo vključujemo v vseslovensko kulturno dejavnost. Najprej je založniška družba Drava predstavila najnovejšo pesniško zbirko Andreja Kokota, ki jo je založila v sodelovanju s Cankarjevo založbo v Ljubljani. Potem je „Aula slovenica“ izdala svoj tradicionalni umetniški koledar v treh jezikih, ki je tokrat posvečen koroškemu umetniku Marku Pernhartu. Prejšnji teden pa je bila v knjigarni „Naša knjiga“ predstavitev kar treh novih publikacij: Spominov znanega koroškega političnega delavca dr. Franca Petka, dvojezične slikanice Marice Kulnik in Zorke Loiskandl-Weiss „Tinček ujame sonce“ ter Koroškega koledarja za leto 1980.

Vsebinska besedila, namenjena najmlajšim bralcem, je preprosta in lahko razumljiva; zgodba o malem Tinčku, ki s pomočjo lastovk pripleza do sonca, ki mu napolni s svojimi žarki velik koš in še vse žepe, pa je lahko tudi povest današnjega človeka, ki v popolnoma stehiniranem in zindustrializiranim svetu vedno težje najde trenutke miru in čedalje redkejših oazah čistega in zdravega okolja, kjer je lahko vesel in srečen ter hvaležen, kakor ljudje v mestu, ki jim je Tinček podaril vsakemu po en sončni žarek.

Kot prispevek k iztekajočemu se mednarodnemu letu otroka pa ima slikanica še svojo posebno vrednost zaradi dvojezičnosti, saj je kot taka namenjena otrokom obeh narodnosti — da jo bodo lahko brali v obeh deželnih jezikih in hkrati vsak v svojem materinem jeziku. Mislimo, da v tem pogledu predstavlja res izjemno prispevek k medsebojnemu razumevanju in spoznavanju, in to že v dobi otroštva, ko se začne oblikovati človekov značaj. V tem smislu sta jo založnici tudi poklonili otrokom obeh narodnosti — z željo, da bi pomagala otirati pot k iskrenemu sosedstvu in enakopravnemu sožitju.

Končno je bil predstavljen tudi še KOROŠKI KOLEDAR za leto 1980, ki je že trideseti letnik tega priznanega almanaha koroških Slovencev. O bogati vsebini in pestri opremi Koroškega koledarja poročamo na drugem mestu, kjer predstavljamo tudi še ostale knjige letošnje knjižne zbirke SPZ.

Knjige so bile predstavljene v navzočnosti številnih častnih gostov, med katerimi so bili tudi jugoslovanski generalni konzul v Celovcu Milan Šamec s soprogo in konzul Alfonz Naberžnik, predsednik Slovenske matice v Ljubljani akademik prof. Bogo Grafenauer, glavni urednik Mladinske knjige v Ljubljani Borut Ingolič, avtorici slikanice mag. Marica Kulnik in mag. Zorka Loiskandl-Weiss, Petkova hčerka mag. dr. Anica Petek in sin dr. Franci Petek ter predstavniki narodnih in kulturnih organizacij koroških Slovencev.

SPOMINI dr. Franca Petka, ki so izšli v sodelovanju Slovenske matice v Ljubljani in založbe Drava v Celovcu-Borovljah, predstavljajo izredno zanimiv in dragocen prispevek k zgodovini slovenske narodnostne skupine na Koroškem, k skupni zgodovini slovenskega naroda in ne nazadnje tudi k zgodovini Koroške ter njene narodnostne politike. Saj je bil dr. Petek — kot ga predstavlja zapisovalec njegovih spominov univ. prof. dr. Janko Pleterski — skoraj pol stoletja „stalnica v iskanju in življenjskem boju slovenskega ljudstva na Koroškem“, in to prav v tistem usodnem obdobju koroških Slovencev — kakor je v uvodni besedi zapisal dolgoletni najbližji Petkov sodelavec dr. Franci Zwitter — „ko so se morali prvič v zgodovini ločiti od matičnega naroda formirati in uveljavljati kot manjšina na avtohtoni domači zemlji“.

Pobudo za zapisovanje Petkovih spominov je dala ZSO in zahtevno, naporno in odgovorno delo je prevzel takratni sodelavec Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani dr. Janko Pleterski; februarja 1960 se je teden za tednom vsak dan vozil iz Celovca v Velikovec na dom dr. Petka, kjer je posnel na magnetofonski trak njegova pomenja, ki jih je le-ta pripovedoval v prostem pogovoru. Tako zbrano gradivo je potem „prevedel“ iz pogovornega podajanja v strijno pripoved, pri čemer si je prizadeval ohraniti značilnosti Petkovega načina izražanja, narečja in besednega reda, tako da je podkrepiljena dokumentarnost besedila in povečana njegov jezikovno kulturna zanimivost.

Po časovnem obdobju segajo objavljeni spomini dr. Franca Petka na njegovo željo samo do dneva, ko je nacistična Nemčija po napadu na Jugoslavijo prešla k politiki neposrednega izbrisanja slovenske narodnosti na Koroškem; priložnostno pa segajo po posameznih omembah tudi še v čas narodnoosvobodilne borbe in v dogajanje po letu 1945. Knjiga je razdeljena na 16 poglavij, v katerih govori dr. Petek o posameznih področjih in dogodkih, vendar je knjiga njegovih spominov celota, kakor je bil on po svojem zanimanju in svoji dejavnosti prisoten v celotnem narodnem dogajanju — od političnega boja preko gospodarskega uveljavljanja do kulturnega snovanja.

Spomini dr. Franca Petka sodijo med temeljna dela za spoznavanje položaja koroških Slovencev v ča-

su med obema svetovnima vojnama, torej obdobju, ki je doslej najmanj raziskano in zelo skopo dokumentirano s pričevanji sodobnikov. Ta okolnost daje knjigi poseben pomen in naravnost značaj ekskluzivnosti. Važno dopolnitev predstavljajo tudi zelo obsežne in izčrpne opombe, ki sta jih prispevala strokovnjaka, ki sodita brez dvoma med najboljše poznavalce te problematike — zapisovalec spominov dr. Janko Pleterski in dr. Tone Zorn. Ne nazadnje pa je treba omeniti še slikovno gradivo, ki ima prav tako svojo dokumentarno vrednost.

Zanimivo novost predstavlja tudi slikanica TINČEK UJAME SONCE (Tino fängt die Sonne ein), ki sta jo sozaložili Slovenska prosvetna zveza v Celovcu in založba Mladinska knjiga v Ljubljani.

Slikanico sta ustvarili dve naši rojakinji: besedilo v slovenskem in nemškem jeziku je napisala Marica Kulnik, ilustracije (poleg platnic in naslovne strani še sedem celostranskih barvnih slik) pa je prispevala Zorka Loiskandl-Weiss.

Ljubljanska univerza je praznovala

S celo vrsto prireditev in svečanosti je prejšnji teden ljubljanska univerza proslavila šestdesetletnico svojega obstoja.

Na slavnostni seji univerzitetnega sveta, ki so se je udeležili tudi vodilni predstavniki slovenskega družbenopolitičnega in kulturnega življenja ter zastopniki univerz iz drugih republik ter iz Celovca in Trsta, je predsednik Emil Rojc orisal vlogo in pomen univerze. Pri tem je poudaril, da vrednost in nacionalni pomen univerze ustvarjajo predvsem širina in bogastvo vezi, ki posamezne visokošolske organizacije vežejo na usodne preizkušnje v boju za obstoj slovenskega naroda in ustvarjanje njegove samobitnosti ter za izgradnjo temeljev njegovega socialno-političnega, gospodarskega in kulturnega razvoja. Slavnostni govornik je bil član predsedstva SR Slovenije, akademik in častni doktor ljubljanske univerze Josip Vidmar, ki je prav tako naglasil velik prispevek ljubljanske univerze k zgodovinskemu preporodu, ki ga je slovenski narod dosegel v zadnjem obdobju, ko je prevzel usodo v svoje roke. Na bojišču za osvoboditev naroda in za socialno revolucijo pa je imela, kot je dejal Josip Vidmar, pomembno vlogo tudi univerza. O njenem razvoju in delu pa je spregovoril rektor dr. Slavko Hodžar, ki je med drugim povedal, da izobražuje ljubljanska univerza danes več kot 20.000 študentov.

Po slavnostni seji, ki je bila v poslopju republiške skupščine, so pred univerzitim poslopjem na Trgu osvoboditve odkrili kip Edvarda Kardelja, zaslužnega državnika, revolucionarja in misleca, katerega ime danes nosi ljubljanska univerza. Spomenik je izdelal znani

slovenski kipar Zdenko Kalin. Prvi dan slavlja je zaključila akademska folklorna skupina „France Marolt“, ki je priredila večer v Drami SNG, kateremu je sledil še sprejem v poslopju skupščine SRS.

Druga velika svečanost je bila v zbornični dvorani univerze, kjer so proglasili za častne doktorje ljubljanske univerze štiri osebnosti, ki so najvišje priznanje univerze prejele za izjemne zasluge in dosežke na svojih področjih ustvarjanja. Novi častni doktorji so: univ. prof. Anton Kubelj, redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti in njen podpredsednik; univ. prof. Janez Milčinski, redni član SAZU in njen predsednik; Vida Tomšič, članica predsedstva SR Slovenije in univerzitetna profesorica; Anton Vratuša, predsednik izvršnega sveta SR Slovenije, dopisni član SAZU in univerzitetni profesor. Ko se je v imenu promoviranih častnih doktorjev zahvaljeval za to visoko priznanje, je Anton Vratuša navedel, da deluje danes na ljubljanski univerzi namesto predvojnih štirih fakultet že 20 visokošolskih ustanov; štivilo študentov se je več kot podvajseterilo, štivilo diplomantov pa je samo v zadnjem desetletju naraslo za več kot osemkrat v primerjavi s celotnim dvajsetletnim obdobjem med obema vojnama.

V okviru proslav ob 60-letnici ljubljanske univerze so slovesno odprli tudi tri nove študentske domove, v katerih je prostora za 756 študentov. Ljubljanska univerza in Gospodarska zbornica Slovenije pa sta priredili seminar pod naslovom „Univerza v združenem delu“.

Vsi prisrčno vabljeni na tradicionalni

29. Slovenski ples

ki bo v soboto 12. januarja 1980 s pričetkom ob 20. uri v Delavski zbornici v Celovcu.

Tokrat bosta za ples igrala znana in priljubljena

- plesni ansambel „ŠOK“ — RTV Ljubljana
- narodno zabavni ansambel „Fantje treh dolin“
- v kulturnem delu bo nastopil vokalni ansambel „RIBNIŠKI OKTET“

Vstopnice po 50 šilingov v predprodaji pri krajevnih prosvetnih društvih, v knjigarni „Naša knjiga“, v pisarni Slovenske prosvetne zveze in pri večerni blagajni.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

Spet bomo obiskali tradicionalni Slovenski ples

Zagotovo ni slovenske prireditve, ki bi imela tako dolgo tradicijo, kot jo ima Slovenski ples v Celovcu. Iz leta v leto Slovenska prosvetna zveza vabi ljubitelje vesele družabnosti širom naše zemlje, pa tudi iz oddaljenih krajev, zlasti iz Slovenije in Primorske, da obiščejo to priljubljeno prireditve. Odziv je vedno zadovoljiv: čestokrat ima prireditelj probleme s prostorom, kar za slednjega sicer pomeni nekoliko več skrbi, zato pa tudi potrjuje, da naši rojaki na to prireditve računajo. Z marsikoga je to edina družabna prireditve, ki jo tekom leta obišče. Pridejo namreč zato, da se na Slovenskem plesu srečajo s svojimi prijatelji, se z njimi poveselejo in spregovorijo o tej ali drugi stvari.

Tudi na bližnjem 29. Slovenskem plesu bo tako. Ljudje že zdaj sprašujejo za vstopnicami in kajpada tudi o tem, kdo bo tokrat igral za ples. Naj zapišemo, da bodo vsi, ki težko čakajo, da se zavrtijo po ritmičnih domače in zabavne glasbe, zagotovo prišli na račun. Ansambel „ŠOK“, ki deluje v okviru RTV Ljubljana, je že nastopal na Koroškem in pozna koroško plesno publiko, ki je do godbe dokaj zahtevna. Plesni ansambel „ŠOK“ bo s svojimi modernimi melodijami zabaval staro in mlado, saj ima na svojem repertoarju komade najbolj modernega, pa tudi klasičnega jazz-žargona. Pri tem bodo člani ansambla sodelovali tudi kot pevci. Drugim, ki bodo prišli zaradi narodno zabavne glasbe, bo prav gotovo ugodil ansambel „Fantje treh dolin“, ki ima med našimi rojaki številne ljubitelje; zato ga je SPZ tokrat povabila k sodelovanju na Slovenskem plesu. Vsi vemo, da imenovani ansambel kvalitetno igra in poje znane slovenske viže, za spremembo

pa zaigra tudi kakšno moderno skladbo.

Torej bo priložnosti za ples dovolj, kakor bo tudi dovolj možnosti za prijateljsko kramljanje in za navezavo novih osebnih stikov. Slovenski ples je res prireditve, na kateri vse poteka sproščeno in zabavno.

Seveda pa je SPZ tudi za 29. Slovenski ples poskrbela za kratek kulturni spored. Tako bo uvodoma nastopil „Ribniški oktet“ iz Ljubljane in zapel nekaj prav za to prireditve primernih pesmi. Imenovani vokalni ansambel je sicer še mlad, vendar sodelujejo v njem pevci, ki so po svoji pevski kvaliteti znani tudi pri nas na Koroškem. Če tu omenimo samo ime Tone Kozlevčar, Jože Kores, Dragiša Ognjanovič in Andrej Strukelj, je to že samo po sebi jamstvo, da bodo ljubitelji slovenske vokalne glasbe imeli priložnost prisluhniti enkratnemu pevsko-kulturnemu dogodku. Vsi tisti, ki jih bo nastop „Ribniškega okteta“ na Slovenskem plesu šele spravil „na okus“, pa bodo temu ansamblu lahko prisluhnili na samostojnih koncertih pri naših krajevnih društvih v nedeljo 13. januarja.

Kot vsako leto bodo vstopnice na voljo pri krajevnih Slovenskih pro-

Že tretja naklada

dokumentacije o desničarskem
ekstremizmu v Avstriji

Znana dokumentacija o desničarskem ekstremizmu v Avstriji po letu 1945, ki jo je izdal Dokumentacijski arhiv avstrijskega odporniškega gibanja na Dunaju in ki je določene kroge — zlasti tudi koroški Heimaldienst in sorodne organizacije — hudo razburila, je v javnosti deležna izredno širokega zanimanja. O tem priča dejstvo, da sta dve nakladi že razprodani in je sedaj v tisku že tretja izdaja, ki bo izšla v začetku leta 1980.

Prejšnji teden se je z živčno reakcijo krogov, ki se zaradi te publikacije čutili prizadete, bavil tudi kuratorji dokumentacijskega arhiva. Soglasno je zavrnil napade Heimaldiensta na to znanstveno osnovano delo ter izrekel priznanje tvorcu knjige. S tem je kuratorij, v katerem so zastopani vidni predstavniki iz vseh demokratičnih strank, dal zaslužen odgovor tudi tistim koroškim poslancem, ki so se s svojimi protesti proti knjigi celo v parlamentu na Dunaju razkrinkali kot poslušni izvrševalci povelj nemških nacionalistov.

svetnih društvih, v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu in pisarni SPZ, neposredno pred prireditvijo pa seveda tudi pri večerni blagajni. Vemo, da višina vstopnine ni problem, le za prostore je včasih malo težko, vendar se je še vedno tako uredilo, da je vsak našel svoj prostor. Sicer pa obiskovalci Slovenskega plesa dobro vedo, kdaj je treba priti v Celovec oz. v Delavsko zbornico, da tudi glede tega ni problemov.

Torej si 12. januar zabeležimo v termiski koledar, da ne bomo prezrli tradicionalnega 29. Slovenskega plesa, priljubljene družabne prireditve koroških Slovencev!

Misli ob praznikih

Spet so pred nami prazniki — dnevi sreče in zadovoljstva, ko se bomo v družinskem krogu poveselili, da smo spet skupaj, tudi tisti, ki imajo poredko to priložnost. V dneh „praznika miru“ je po navadi tako, da se vsaj takrat najde družina ali sorodstvo v domačem krogu in vsaj ta kratek čas pozabi težave, ki tarejo danes v tem hektičnem času vsakega posameznega človeka. V teh dneh ob koncu leta bodo spet izmenjana nešteta voščila z željami posameznikov, družin, podjetij, da bi v zadovoljstvu in sreči preživeli božične praznike ter uspešno stopili v novo leto.

Kot vsa prejšnja leta tako se je tudi letošnje leto odvijalo v borbi za doseg zapisa pravic. Kljub vsem trditvam avstrijskih oblasti, da je na Koroškem vse v redu, pa je resnica samo ena, da člen 7 avstrijske državne pogodbe ni izpolnjen. Na zadnjem dunajskem razgovoru s predstavnikoma koroških Slovencev, so se predstavniki vlade in strank obvezali, da bodo proučili predloge koroških Slovencev. Radovedni smo, kako bomo ocenili dunajski razgovor prihodnje leto — ali bo korak po novi poti ali pa samo eden izmed „alibi kontaktov“. V zgodovini koroških Slovencev je bilo že toliko obljubljenega, rezultati tega pa so bile „rešitve“, ki so položaj slovenske narodne skupnosti le še poslabšale. Zato med našim ljudstvom vlada upravičeno nezaupanje.

V upanju in želji za boljšo usodo našega naroda, imamo seveda v mislih veliko družino bralcev zbrano okrog našega glasila Slovenskega vestnika, ki si prizadeva biti odraz težnj slovenskega ljudstva na Koroškem. Da bi pa bil naš list še pestrejši in privlačnejši, pa je vsekakor potrebno, da imamo čim več sotrudnikov in dopisnikov iz vseh naših dolin, ki bodo pomagali temeljito

OBVESTILO

Pisarna Zveze slovenskih organizacij na Koroškem, ki je v prvem nadstropju Posojilnice Pliberk, bo v novem letu odprta vsak torek od 9. do 12. ure. Vsak, ki želi dobiti informacije ali potrebuje pomoč, se lahko oglasi v prisarni.

Zveza slovenskih organizacij

spoznavati naše kraje in ljudi ter njih kulturne, gospodarske in druge posebnosti.

Ob tej priložnosti imamo prijetno dolžnost, da se iskreno zahvalimo našim prizadevnim sodelavcem in dopisnikom za izkazano zvestobo in širiti list med našim ljudstvom in tudi izven naše domovine. Hkrati povezujejo našo zahvalo s prošnjo, da tudi v novem letu ostanete zvesti našemu listu, da bo še bolj skupno glasilo nas vseh. V tem smislu želimo vsem prijetne praznike in srečno ter uspešno polno novo leto.

CENJENIM BRALCEM

Zaradi praznikov prihodnja številka izide šele 4. januarja 1980. Zato smo tokratno številko povečali na dvojni obseg s 16 stranmi.

Kot že vsa leta izhajanja našega lista tudi tokrat, kot izraz hvaležnosti bralcem, prilagamo stenski koledar s prošnjo, da listu ohranite zvestobo tudi v novem letu ter ga pomagajte krepiti in širiti s sodelovanjem in pridobivanjem naročnikov.

Tokrat krasni stenski koledar slika idiličnega kraja Vzhodnih Gur — Radiše, v neposredni bližini koroškega glavnega mesta. Ta kraj je znan po tem, da ima lep kulturni dom in pestro kulturno dejavnost.

Silvo Kumer

Spet protislovenski izgred

Kako daleč privede stalno hujskanje proti narodu sosedu imamo priložnost ob številnih priložnostih doživljati na Koroškem, kjer je ozračje na žalost še vedno tako zastrupljeno in nasičeno s protislovenskimi hlapi, da so pripadniki naše narodne skupine stalno tarča hujskaških elementov. To je privedlo na Koroškem že tako daleč, da se nemško govoreči Korošci čutijo že provocirane, če spregovoriš slovensko.

Se in še bi lahko naštevali primere, kako strupeno in sovražno reagirajo zlasti tudi državni uslužbenci na slovensko govorno besedo. Tako smo imeli velike težave z avstrijskimi carinskimi organi, ki so nas prostaško podili čez Karavanke, če smo se poslužili slovenskega jezika na mejnem bloku, ali so bili naši mladinci ozmerjani pri blagajni avstrijskih vozovnih železnic, ker so zahtevali vozovnico v svojem materinem slovenskem jeziku. To so pojavi, ki se v tako imenovani pravni državi ne bi smeli dogajati. In vendar se to dogaja kar naprej. Naj navedemo spet primer, kjer sta se v protislovensko akcijo vključila železnica in žandarmerija.

V petek 7. decembra sta v Žrelcu stopila v vlak dijaka — 15-letni Stanko Gregorič in 14-letni Branko Kolter — in zahtevala vozovnico v slovensščini. Odgovor sprevodnika

Slovensko kulturno društvo Globasnica vabi na

7. PODJUNSKI PLES

v soboto 5. januarja 1980 ob 20. uri pri Šoštarju v Giobasnici. Igral bo „Kvintet izpod Obirja“

Prisrčno vabljeni!

je bil tipično koroški: „Red't daitchs oda flieagst bei da nächstn Station außel!“ Čeprav sta dijaka hotela plačati vozovnico, je sprevodnik naenkrat zahteval od njiju 250 šilingov — verjetno naj bi to bila kazen, ker sta govorila v

materinskem slovenskem jeziku. Ker pa se fanta nista pustila ustraševati, je sprevodnik spremenil taktiko in zarenčal „jetz wer i wos für die Republik Österreich tuan“, obvestil je žandarmerijo in vrgel oba dijaka iz vlaka. Žandar, ki je bil klican, je hotel zvedeti kaj se je zgodilo. Dijaka sta mu slovensko skušala obrazložiti vso zadevo. Ker pa ni razumel ali morda tudi ni hotel razumeti, sta morala

OBVESTILO

Srečanje letošnjih maturantov slovenske gimnazije bo v četrtek 27. decembra 1979 ob 16.30 uri v Domu prosvete v Tinjah. Pridite v polnem številu!

v avto in na orožniško postajo. Tam pa so jima žandarji obrazložili, da bo tolmač na razpolago čez nekaj dni. To je tista znana šikana avstrijskih oblasti, da je treba ure ali celo dneve čakati na tolmača. Pod silo razmer sta dijaka končno le podala kratko izjavo v nemščini, kar je bil rešilni ključ, da sta lahko nadaljevala pot domov in to brez vozovnice in kazni. Tudi iz tega primera vidimo, kako zastrupljeno je ozračje na Koroškem. Zadnji čas bi bil, da se tem elementom — povzročiteljem takšnih in podobnih situacij — končno stopi na prste. Njihova grožnja, da prej ne bo miru v deželi, dokler ne bo eden obeh narodov eliminiran, je vzrok dovolj, da se to organizacijo prepove in s tem prepreči nadaljnje hujskanje v deželi.

Sankanje za „Pokal Obirja 1980“

Tako kot lansko leto, so se društva okoli Obirja tudi letošnje zimsko sezono odločila, da izvedejo tekmovanje za POKAL OBIRJA 1980. Vsi prijatelji sankanja so na tekme, ki štejejo za to kombinacijo prisrčno vabljeni. Seveda pa je možno sodelovati tudi na le enem ali dveh tekmovanjih in tam doseči dobro uvrstitev, vendar ta rezul-

taf potem za POKAL OBIRJA ne šteje. Da ne bi prišlo do pomanjivosti zaradi slabega informiranja javnosti, objavljamo termine vseh štirih tekmovanj, kot so jih določili zastopniki sodelujočih društev na skupni seji konec novembra. Po tem načrtu, ki seveda predpostavlja ugodne vremenske razmere in pogoje, bodo štiri sankarske tekme izvedene v sledečem vrstnem redu:

dne 30. decembra 1979 TVN (Naturfreunde) Šmarjeta v Rožu,
dne 6. januarja 1980 Slovensko prosvetno društvo „Zarja“ v Lepeni,
dne 20. januarja 1980 Slovensko prosvetno društvo „Obir“ na Obirskem,
dne 27. januarja 1980 TVN Zell/Sele.
Te termine naj si torej dobro zapomnijo navdušeni sankarji.

Ob neugodnih vremenskih prilikah pa bi vsak organizator seveda pravočasno moral določiti nov termin.

Vse podrobnejše informacije se dobe v razpisu k posameznim tekmam, ki bo vsakič znan najpozneje teden pred prireditvijo, možna pa je tudi informacija pri funkcionarjih omenjenih društev.

(Tudi v Slovenski oddaji in v SV oz. tednikih bomo pravočasno vabili ter poročali).

Povzemamo še najvažnejše iz reglementa za POKAL OBIRJA 1980:

1. Pravico do udeležbe na tekmovanju ima vsak
  2. Za POKAL OBIRJA šteje samo udeležba z navadnimi sankami
  3. Za uvrstitev je nujno potrebna udeležba pri vseh štirih tekmah
  4. Doseženi rezultati se točkujejo in seštevajo
  5. Čas se meri elektronično
  6. Končna razglasitev in podelitev nagrad po zadnjem (četrtem) tekmovanju
- K številni udeležbi vabijo: TVN Šmarjeta, SPD Zarja, SPD Obir in TVN Sele.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Celovec/Klagenturt, Gasometergasse 10, telefon 32 5 50 - Tiska: Založništvo in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje.

PRVIČ NA KOROŠKEM:

Ribniški oktet Ljubljana

gostuje v nedeljo 13. januarja 1980

- v farni dvorani v Šentilju ob 10. uri dopoldne
- v Selah-Kotu v ljudski šoli ob 15. uri
- pri Sereinigu v Slovenjem Plajberku ob 19.30 uri

Na koncerte vabijo: Slovenska prosvetna zveza farna prosveta Šentilj ob Dravi SPD „Herman Velik“, Sele-Kot SPD „Vrtača“ v Slovenjem Plajberku

Prisrčno vabljeni!

Galicija - občinska seja

Tudi gališka občina ima težave z vodo. S tem v zvezi se je občinski svet na svoji zadnji seji 5. decembra baval razumljivo tudi s tem problemom. Iz poročila župana je bilo razvidno, da je občina pred leti kupila vrelec in da so pravne zadeve in gradbeni projekt že v teku. Na ta vodovod bosta priključeni tudi vasi Encelna vas in Obrlje. Predvideni stroški za realizacijo tega projekta bodo znašali okrog 6 milijonov šilingov. Da pa bo občina to breme lažje nosila, bo dežela prispevala 20 odstotkov — to je 1,2 milijona vseh stroškov. Polovico bo občina od deželne vlade dobila kot posojilo na 15 let z dvema odstotkoma obresti.

V zvezi s tem posojilom, ki bo seveda zelo bremenil občino, bo le-ta prisiljena dati za vodo povišati od 2.50 na 4.50 šilingov. Prav tako bo morala občina povišati pristojbino za vodovodni priključek na 8.000 šilingov. Dogovorjeno je bilo,

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ v Pliberku vabi na

JAVNO RADIJSKO ODDAJO

v nedeljo 23. decembra 1979 ob 19.30 uri pri Schwarzlu v Pliberku. Sodelujejo: Zabavni orkester RADIA MARIBOR s pevci Alenka Pinterič, Edvin Flieser, Karli Arhar in domače skupine.

Prisrčno vabljeni!

SREČANJE MATURANTOV

letnika „65“ bo letos v četrtek 27. decembra 1979 ob 18. uri v gostišču „Virunum“ v Celovcu.

„Oder mladje“ Koroške dijaške zveze v Celovcu vabi na mladinsko predstavo

„ČUDEŽNI

PISALNI STROJČEK“

- v soboto 22. dec. 1979 ob 7.45 uri v glavni šoli v Pliberku. Prireditelj: glavna šola v Pliberku
  - v soboto 22. dec. 1979 ob 10.30 uri v glavni šoli v Železni Kapli. Prireditelj: glavna šola v Žel. Kapli
- Prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Jepa-Baško jezero“ v Ločah vabi na

BOŽIČNICO

v soboto 22. decembra 1979 ob 19. uri pri Pušniku v Ločah.

Na sporedu bo meditacija, katero je pripravil župnik Peter Sticker, adventne in božične pesmi bo pel cerkveni pevski zbor. Nastopali bodo tamburaši iz Loč pod vodstvom Erike Wrolich in šolarji z recitacijami.

Prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Rož“ v Šentjakobu v Rožu vabi na

PLES V NOVO LETO

v ponedeljek na Silvestrovo s pričetkom ob 20. uri v gostilni Dobernik pod. Primik na Reki.

Za ples in prijetno družabnost bo skrbel „Rožanski kvintet“ (Šentpeterski fantje). Na sporedu je tudi kulturni program.

Prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo Borovlje vabi na

TRADICIONALNI

DRUŽABNI POPOLDAN

v sredo 26. decembra 1979 s pričetkom ob 14.30 uri v gostilni pri Pošti v Borovljah. Nastopajo: sestre Velik in Dunajski kvintet

Prisrčno vabljeni!

Mešani pevski zbor „Podjuna-Pliberk“ vabi na

SILVESTROVANJE

v dvorani Schwarzl v Pliberku. Začetek ob 19. uri. Vesele presenečenja. Za ples igrajo „Fantje izpod Obirja“

Prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Vrtača“ v Slovenjem Plajberku vabi na

CERKVENI KONCERT IN

DRUŽABNI VEČER

v sredo na Štefanovo 26. decembra 1979

- cerkveni koncert ob 8. uri v farni cerkvi (po maši)
- družabni večer ob 19. uri v gostilni pri Foltu

Sodelujejo: Dunajski kvintet in sestre Velik.

Prisrčno vabljeni!

Umrl je tribun koroške narodne pesmi PAVLE KERNJAK

Menda ni človeka širom slovenskega kulturnega prostora, ki ne bi poznal pesmi „Rož, Podjuna, Zila“, „Mojcej“ ali „Juhe, pojdam v Škufče“. In zagotovo ni ljubitelja slovenske glasbene kulture, ki ne bi poznal skladatelja in pevovodje Pavla Kernjaka, tribuna koroške narodne pesmi. In to nasmevano srce, polno humorja, je prenehalo biti. Da, Pavla Kernjaka ni več med nami, odšel je od nas nepričakovano in zato je resnica o njegovi smrti tembolj boleča in temna. Njegova smrt je osupnila ves slovenski kulturni svet, zakaj s Pavlom Kernjakom je legel v grob mož, čigar ime bo v zgodovini slovenske glasbene kulture nosilo posebno poglavje, namreč tisto o koroški narodni pesmi. Čeprav nas je vest o njegovi smrti globoko prizadela, nam ostaja zaved, da bo Pavle Kernjak s svojimi številnimi pesmimi ostal med nami, da bo tudi v prihodnje, morda še bolj kot doslej, vrela iz src številnih pevk in pevcev njegova pesem, ki so jo že zdavnaj osvojili in ponesli v svet.

Pavle Kernjak je bil vse življenje šegav, pa tudi trmast. Toda prav slednja lastnost mu je bila čestokrat potrebna in koristna. Posebno, ker se je moral kot samouk trdo prebijati do tistega znanja, da so iz njegovega srca privrele nepozabne melodije in da jih je lahko beležil na notni papir. Njegova vztrajnost je bila potrebna tudi tedaj, ko so Pavla Kernjaka vabili v nasprotni tabor, da bi se odvil svojemu rodu in krenil pot hribovske časti in slave. A Pavle Kernjak je vztrajal, ker mu srce in vest drugače nista pustili. Prav to

pa je Kernjaka napravilo velikega, velikega zato, ker je ostal skromen, ker je kot mladenič obesil na klin poklic krojača in se zaril med brazde Filijeve domačije na Trebinji. Potreboval je ljubezen in zemljo, brez katerih najbrž ne bi

gel ves slovenski svet, je biser, ki bo v bodoče potrjeval, da „Slovenski smo fantje pri Dravci doma“.

Pavle Kernjak je bil skromen, a vnet zagovornik resnice in nikdar ni okleval povedati tega kar je mislil, čeprav mu to ni bilo vedno v korist. Res „Pavle je bil hvavač“ in to ga je delalo originalnega, takšnega kakršnega smo imeli vsi radi in takšen nam bo ostal tudi v trajnem spominu.

Harmonij iz katerega je Pavle Kernjak izvajal svoje melodije je osirotel. Tudi številna odličja, ki jih je pokojnik prejel za svoje delo, bodo odslej samevale v njegovi izbi, vendar pa bodo spominjala na moža, ki je prejel Gallusovo plaketo, odličje svobod, Drabosnjakovo priznanje in spominsko plaketo Slovenske prosvetne zveze. Ostal pa bo tudi spomin na centralnega zborovodjo SPZ Pavla Kernjaka, ki je leta in leta usmer-

nastalo toliko lepih pesmi, ki so pokojnika spremljale vse od njegovega rojstva 9. februarja 1899 v Šentilju ob Dravi, do minule sobote, kjer je na pokopališču svojega rojstnega kraja našel svoj zadnji počitek. Njegova življenjska pot je ena sama pesem, slovenska pesem. „Juhe, pojdam v Škufče“ združuje vse elemente njegovega samoniklega značaja, je pot „k Mojceji v ves“ dolga le nekaj kilometrov, njen domet pa je prese-

jal slovensko zborovsko petje in kot zborovodja združenih zborov koroško narodno pesem predstavil širom slovenske zemlje in preko Ljubljane tudi v Zagrebu in Beogradu.

In ko je v soboto domača zemlja zakrila posmrtno ostanke Pavla Kernjaka, se je zaprla tudi knjiga bogate žetve slovenske pesmi na Koroškem. Toda njegova pesem bo ostala živa in z njo koroški pevec Pavle Kernjak.

V svojih pesmih bo Pavle Kernjak živel dalje

Ogromna množica se je v soboto popoldne na šentiljskem pokopališču poslovila od skladatelja in pevovodja Pavleta Kernjaka pod. Filija s Trebinje pri Šentilju. Med številnimi pogrebci, ki so prihitali od blizu in daleč, da se poslovijo od tega velikana slovenske ljudske pesmi, so bili jugoslovanski generalni konzul Milan Samec, konzul Naberžnik Alfonz, oba predsednika osrednjih kulturnih organizacij Valentin Polanšek in Lovro Kaselj, predsednik Zveze slovenskih organizacij dr. Francija Zwitter, predsednik Narodnega sveta dr. M. Grilc in številni drugi zastopniki kulturnega in političnega življenja tu in onstran Karavank.

Pred pogrebom je Slovenska prosvetna zveza pokojnika počastila na žalni seji v Celovcu, kjer je predsednik nadzornega odbora SPZ dr. Francija Zwitter v pretresljivih besedah orisal lik ljudskega skladatelja, harmonizatorja in pevovodja Pavleta Kernjaka (govor objavljamo na isti strani zgoraj). Pred pogrebom se je v mrtvašnici (stara šentiljska cerkev) in pred njo zbrala velika množica ljudi, ki se je tiho in v mislih zakopana poslavljala od pokojnega Kernjaka. To tihoto je nenadoma prekinilo čudovito petje pevcev slavnega Slovenskega okteta, ki so prihitali iz Slovenije in se s pesmima „Glejte, kako umira pravični“ in „Mojcej“ poslovili od dragega prijatelja. S pesmijo „Mojcej“ je namreč Slovenski oktet žel ogromno slovesa po svetu in v znak

hvaležnosti so mu jo zapeli tudi na poslednji poti. To je bila lepa gesta tega zbora in tudi ljudem je vidno odleglo, da se jim je uresničila skrivna želja, da bi na pogrebu Kernjaka pravzaprav moral sodelovati tudi Slovenski oktet. Poleg le-tega se je pred mrtvašnico poslovil tudi „Oktet bratov Pirnat“, ki je bil v tesnih prijateljskih stikih s pokojnim Kernjakom.

Ob odprtem grobu sta se poleg nekdanjega ravnatelja slovenske gimnazije v Celovcu, ki je vodil pogrebni obred, poslovila tudi predsednik Slovenske prosvetne zveze Valentin Polanšek in predsednik Krščanske kulturne zveze Lovro Kaselj.

Valentin Polanšek je v svojem govoru med drugim naglasil, da so šte-

Govor predsednika nadzornega odbora SPZ dr. Francija Zwitter na žalni seji

Izzveneli so akordi, utihnila je pesem, melodija je pretrgana, melodija-življenje Pavleta Kernjaka je dogorela.

V nemi žalosti se Slovenska prosvetna zveza, se vsi slovenski pevci in prosvetaši in z njimi vsi ljubitelji koroške slovenske pesmi poslavljamo od njega. Čeprav smo pred komaj mesecem, ko smo slavili njegovo osemdesetletnico, zvedeli, da se ne počuti dobrega, ne moremo verjeti, da ga ni več med nami.

Pavle Kernjak se je rodil pred osemdesetimi leti v Šentilju, pozneje se je priženil na Trebinjo, kjer je tudi ostal vse svoje življenje. Bil je po poklicu kmet, v resnici pa umetnik po značaju in stvaritvah. Mladost mu ni nudila prave priložnosti za glasbeni pouk, kar si je v srcu želel. Ta minus je moral samorastniško in z lastno energijo nadoknaditi sam. Vztrajno se je uril kot samouk, se postopoma razvijal kot samorastnik dokler se ni razvojno dokopal do svojega uspeha. Brez prave podpore je razvijal v zorenje svoj redki in specifični pevski talent, da je znal prisluhniti utripu našega človeka in lepoti njegove pesmi. Pripadal je tisti generaciji, ki si je morala sama, skoro brez vsakršne pomoči, tudi za ceno osebnih žrtv utirati pot do priznanja. In tako je začel zbirati naš bogati pevski zaklad, zapisovati besedilo in note koroške narodne pesmi, jo na svoj način harmonizirati in njenem melodioznem bogastvu prikovati svoje izvorne skladbe! To svoje umetniško poslanstvo je vestno izpolnjeval in kljub življenjskim težočam in gospodarskim krizam ni nasedel številnim vabam krivih prerokov sosednega naroda marveč je ostal zvest svojemu rodu in domači zemlji.

Njegove zlatne in žametne pesmi bodo v vsej svoji lepoti in dragocenosti ostale za vedno v naših srcih in zlasti v repertoarjih naših koncertov!

„Rož, Podjuna, Zila“ bo ostala himna našega ljudstva „Juhe, pojdam v Škufče“, „Jaz pa moj gvaček se rada imava“ in „Bil je en grof Bebenau“ in podobne bodo ostale nesmrtno priče humornih in dovtipnih bodic ne le Kernjaka marveč vsega našega ljudstva!

„Mojcej“ in „Katrc“ ter podobne njegove melodije niso le domišljija Pavleta, ampak so bile resnične, zato so tudi tako sočne in plastične, da je z njimi, ko jih je sprejel v svoj stalni repertoar Slovenski oktet, zaslovela naša koroška pesem in s tem postala tudi naša življenjska problematika poznana na vsem svetu!

Za vse to, za njegove melodije, za njegovo zbirateljsko, harmonizatorsko in skladateljsko delo, za njegovo priznanje kot dirigent in glasbeni delavec in še posebej kot centralni pevovodja Slovenske prosvetne zveze se mu iskreno zahvaljujemo!

Zahvaljujemo se mu še posebej za njegovo zvestobo in ne zadnje tudi za njegovo borbenost! Ko je salzburška firma, ki je izdala ploščo koroških narodnih in med njimi tudi njegovo „Juhe, pojdam v Škufče“, v izvedbi slavnega brnškega zbora pod vodstvom Hanzija Kropivnika, zahtevala spremembo besedila „Saj slovenski smo fantje pri Dravci doma“ v „Koroški smo fantje pri Dravci doma“ in so jo Brnčani tako zapeli, je Kernjak šel tožiti in vztrajal na izvirnem besedilu. Ta vztrajnost mu je tedaj prinesla očitek „trme“. Tudi za to trmo se ti zahvaljujemo!

Ta zahvala je še tembolj na mestu, ker je tedaj ni bil deležen in je še dolgo ni bil deležen prav v času, ko bi zahvalo in priznanje najbolj potreboval!

Ko se sedaj spominjamo njega, vemo, da je v zadnjih letih končno prejel vsa priznanja, ki jih more biti deležen slovenski glasbeni delavec, največje priznanje pa je brez dvoma to, da je njegova pesem v resnici ponarodela in postala last vseh Slovencev, kjerkoli živijo!

Ko se sedaj klanjamo njegovemu spominu, se zavedamo, da ne bo odslej nikdar več med nami njegove podobe, vedno razigrane, polne življenjske radosti, vemo pa tudi, da bo njegovo delo vedno živelo in bo tako Pavle Kernjak vedno živ med nami, kjerkoli in kadarkoli se bo prepevala njegova in naša pesem, ki nikdar ne bo umrla!

Čez uro ga bomo položili v domačo prst in grudo, iz katere je vse življenje zajemal moč in lepoto, ki živita v njegovih in iz njegovih pesmi! Sprejel ga bo vase grob ob šentiljski cerkvi, v zemlji, ki ga je rodila in ki ga bo spet vase zaklenila, da se ne bo njegova pesem daleč od doma izgubila.

Dragi Pavle! Zahvaljujemo se ti za vse, kar si nam dal lepega, plemenitega — za Tvojo pesem in melodijo! Ohranili Ti bomo časten spomin!

Brzjavke ob smrti

Pavla Kernjaka

Ob smrti Pavla Kernjaka je Slovenska prosvetna zveza v Celovcu prejela sledeče žalne brzjavke:

Ob smrti Pavla Kernjaka vam v svojem imenu in v imenu Republiške konference SZDL Slovenije izrekam globoko sožalje. Z njegovo smrtjo je slovenska Koroška izgubila svojega barda, slovenski narod pa enega največjih glasnikov žlahtne žive slovenske besede in pesmi.

Mitja Ribičič
predsednik RK SZDL

Ob izgubi Pavla Kernjaka plodnega slovenskega skladatelja in znanega kulturnega delavca

Zveza kulturnih organizacij Slovenije

Ob smrti vašega rojaka skladatelja in zborovodja Pavla Kernjaka se pridružuje v žalovanju

Slovenska prosvetna zveza v Italiji

Ob izgubi skladatelja narodnega voditelja Pavla Kernjaka vam v imenu skupščine občine Kranj, Izvršnega sveta in družbenopolitičnih organizacij izrekamo iskreno sožalje

Skupščina občine Kranj,
Stane Božič

Ob nenadomestljivi izgubi velikega umetnika Pavla Kernjaka naše iskreno sožalje. Tudi za zborovstvo slovenske obale pomeni Kernjakova smrt veliko praznino

Zveza kulturnih organizacij občine Koper

Lovro Kaselj pa je poudaril, da Pavle Kernjak sicer ni bil član KKZ, vendar pa da so ga imeli po vsej pravici tudi za svojega, zato so ga ob 80-letnici tudi temu primerno počastili. Pavle Kernjak svojih skladb ni ustvarjal samo za eno ali drugo organizacijo, ampak za nas vse, za narod v celoti, za katerega je dejal, da ga je najbolj ljubil od vsega kar je kedaj ljubil.

Združena pevska zbora iz treh koroških dolin — moški, pod vodstvom Valentina Hartmana; mešani, ki ga vodi Kežar Hanz — sta ob odprtem grobu zapela pesmi „Da te ni“ in „Rož, Podjuna, Zila“. Pretresljivo petje, ki je privrelo iz 150 grl, je dalo temu žalostnemu dnevu še turobnejše obeležje polno trpke žalosti za tem velikim sinom naše koroške domovine.

Pri maši so peli domači pevci, tokrat pod vodstvom profesorja Jožka Kovačiča. Skupno je torej na Kernjakovem pogrebu sodelovalo pet pevskih zborov, kar je hkrati lepo priznanje in zahvala naših pevcev skladatelju in pevovodju Pavletu Kernjaku, ki smo ga vsi cenili in imeli radi in ki ga bomo vselej v srcu nosili.

Pavle Kernjak počiva v domači zemlji, ki jo je tako ljubil. Neki pisec je zapisal — v svojih pesmih bo Kernjak živel dalje, še posebno med koroškimi Slovenci, ki bodo živeli, dokler bodo peli.

Ob težki izgubi izrekamo Kernjakovi družini naše globoko sožalje.

Knjižna zbirka SPZ

je letos bogatejša kot kdaj koli prej

Spet ravno še pravočasno za praznike je Slovenska prosvetna zveza razposlala svojo tradicionalna knjižno zbirko, ki je tokrat še posebno zanimiva in brez dvoma bogatejša kot kdaj koli poprej. V tej zbirki namreč koroški Slovenci še nikdar nismo bili tako „reprezentativno“ zastopani z lastnim prispevkom. Tokrat pa med domači delež lahko uvrstimo kar tri knjige: poleg vsakoletnega Koroškega koledarja (ki je tokrat že trideseti v zbirki teh vsakoletnih almanahov koroških Slovencev) predvsem knjigo spominov znanega političnega voditelja koroških Slovencev dr. Franca Petka ter dvojezično slikanico, katere avtorici prav tako prihajata iz naših vrst.

Ze to je vzroka dovolj, da bo knjižna zbirka SPZ tokrat še posebno privlačna za vse naše družine, da bo našla pot v domove širom južne Koroške.

Naj pri predstavitvi posameznih knjig iz te zbirke začnemo z domačim prispevkom.

● **KOROŠKI KOLEDAR** za leto 1980 pritegne zanimanje že z izredno lepo in okusno opremljeno naslovno stranjo, ki jo krasijo barvni posnetek Hanzija Reichmanna iz Želuč ter posreduje pogled z Gur preko „dravskega jezera“ na Rož s Karavankami v ozadju. Pa tudi vsebinsko nudi koledar dolgo vrsto prispevkov z najrazličnejših področij, ki jih je v tem zapisu možno predstaviti le čisto na kratko. Koledarskemu delu (z mesečnimi vinjetami, portreti in spominskimi dnevi iz naše narodne in kulturne zgodovine) sledi najprej kratek zapis o Prežihovem Vorancu ob 30-letnici njegove smrti. Na 25-letnico podpisa avstrijske državne pogodbe opozarja njen 7. člen — „veliko pismo naših pravic“. V luči pomembnih jubilejev v letu 1980 (60-letnica koroškega plebiscita ter 25-letnica ustanovitve Zveze slovenskih organizacij na Koroškem, podpisa državne pogodbe in Spomenice koroških Slovencev) v uvodnem članku predsednik ZSO dr. Franci Zwitter razpravlja o današnjem položaju slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Karol Prušnik piše o pomenu 35-letnice osvoboditve, medtem ko tajnik ZSO dipl. inž. Feliks Wieser opozarja na potrebo in oblike boja za naše pravice v bodočnosti.

Naslednji prispevki nudijo možnost zanimivih primerjav s položaja manjšin v drugih državah. Izidor Predan slika razmere, v kakršnih živijo in se borijo za pravico Slovenci v Benečiji. Življenje narodnosti v Vojvodini, ki po narodnostni sestavi spada med najbolj zanimive primere v Evropi, slika Nandor Burany. Kako daleč sega enakopravnost južnih Tirolcev, pa kaže članek, v katerem Zvone Zorko opisuje ureditev radijskih in televizijskih oddaj za nemškogovorečo manjšino na Južnem Tirolskem.

Obširno mesto zavzemajo v koledarju zapisi o kulturno-prosvetni dejavnosti med koroškimi Slovenci. Kot nekakšen uvod bi lahko razumeli vrstice, ki jih je Gašper posvetil letos umrlemu prosvetašu Koriju Pörtschu, ob katerem obojuja tudi spomin na prva leta po vojni. Tajnik SPZ Andrej Kokot je prikazal široko paleto dejavnosti in prizadevanj na področjih kulture, umetnosti in prosvete; v društvenem okviru pa sta to aktivnost predstavila Joško Wrolich (na primeru SPD „Jepa-Baško jezero“ v Ločah) in Danijela Kežar (na primeru SPD „Danica“ v Šentvidu). O dejavnosti in nalogah Slovenske študijske knjižnice v Celovcu poroča mag. Marija Malle-Wieser. S slikovno reportažo je predstavljena Glasbena šola kot nova oblika kulturne dejavnosti med koroškimi Slovenci. Loize Gobec opisuje koroško likovno kolonijo v Vuzenici, ki bo v letu 1980 slavila že desetletnico. O zahtevnem delu vzgojiteljev v zamejskih dijaških domovih piše Ančka Kokot. Zanimiv prikaz razvoja slovenske publicistike na Koroškem je prispeval dr. Avgustin Malle. Teodor Domej govori

ljakov v disertaciji dr. Hansa Steinhacherja.

Na letošnje srečanje slovenskih planincev treh dežel spominja prispevek „Vezi od srca do srca“. Albina Lük razpravlja o govornem obnašanju učencev dvojezičnih šol. Kot prispevek k tridesetletnici smrti Prežihovega Voranca je ponatisnjena študija Draga Druškoviča o Prežihovi rokopisni noveli, črtici in literarni reportaži. Sledi krajši prispevek o novih aspektih otroške literature (M. K.). Pavel Zdovc pripoveduje o časih, ko so se v Podjuni še bavili z vinogradništvom. Marjan Remic je priredil pestro sliko o Slovencih v širnem svetu. Prof. Štefan Pinter pa je nanzal utrinke s potovanja po Poljskem.

Končno sledi še leposlovni del, kjer se s prispevki v prozi predstavljajo Štefka Vavti, Valentin Polanšek, Pavla Rovana, S. B. in Ivan-ka Hergold, medtem ko so s poezijo zastopani Marko Kravos, Milka Hartman, Danilo Remškar, Andrej Kokot in Valentin Polanšek. Pomembno mesto v koledarju pa zavzemajo tudi ilustracije — fotografski posnetki o najrazličnejših aktualnih dogodkih in prireditvah ter ciklus reprodukcij umetniških

slik Jožeta Boschitza.

Tako upravičeno rečemo, da je Koroški koledar s svojo bogato vsebino zanimiv in dragocen prispevek h kroniki življenja, dela in boja koroških Slovencev.

● **SPOMINI** dr. Franca Petka — to je knjiga, po kateri bo segel vsakdo, ki se zanima za zgodovino koroških Slovencev oziroma hoče spoznati vzroke, ki so botrovali današnjemu položaju slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Saj gre vendar za spomine človeka, ki je dolga desetletja stal v prvih vrstah našega narodnega gibanja ter je merodajno in pogosto tudi odločilno usmerjal naše narodno delovanje. (O tej izredno zanimivi in pomembni knjigi obširneje poročamo na drugem mestu — op. ured.).

● **TINČEK UJAME SONCE** (Tino fängt die Sonne ein) je naslov dvojezične slovensko-nemške slikanice, ki sta jo oblikovali naši rojakinji Marica Kulnik (besedilo) in Zorka Loiskandl-Weiss (ilustracije). Za razmere pri nas na južnem Koroškem ravno prava knjiga, ki bo najmlajše bralce nagovorila v obeh deželnih jezikih in s tem gotovo prispevala k medsebojnemu spoznavanju in razumevanju. (Tudi to knjigo obširneje predstavljamo na drugem mestu.)

● **S PRIJATELJI POD MACESNI** je naslovil Matjaž Kmecl svojo knjigo, v kateri pripoveduje o planinah in o planincih, o bogatem slovenskem gorskem svetu, ki po svojih lepotah slovi daleč preko meja slovenske dežele. Po poklicu slavist, je Matjaž Kmecl z dušo in telesom tudi planinec. Na svojem strokovnem področju je napisal že dolgo vrsto člankov, razprav in študij. Uspešno se je uve-

ljavil tudi kot dramatik, zlasti kot avtor radijskih iger, ki so bile prevedene v številne jezike. Knjiga „S prijatelji pod macesni“ je njegov prvenec na področju planinske literature in sploh nekaj novega v tej vrsti književnosti: ni le opis izletov in pohodov v planinski svet, marveč predvsem literarno oblikovana izpoved vsega tistega, kar človek doživlja, razmišlja in občuti, ko se predaja veličastnosti narave. Znani slovenski planinec in planinski pisatelj Tine Orel je v spremni besedi o Kmeclovi knjigi med drugim zapisal, da je „dragoceno, domiselno, iskriivo sporočilo in dokazilo o globoko človeškem značaju planinstva, to je gibanja v gorski naravi, naši učiteljici in rešiteljici; o našem slovenskem, zlatem, ljubem, zvestem svetu, o srečni samoti, o človeški preproščini, vse skupaj nekakšna planinska simfonija, in konec koncev res ganljiva izpoved o človeku, njegovih stiskah in njegovih potrebah, o njegovem hrepenenju po sreči in njenem doseganju.“

Knjiga obsega 236 strani besedila, ki ga dopolnjujejo še številne fotografske priloge s planinskimi motivi (avtorja fotografij sta Sonja Zalar in Vojko Bizjak); štiti- ni ovitek pa krasijo barvna slika mogočnega macesna, ki ga je na film ujel avtor knjige sam. Za prijatelje planin in tudi za vas ljubitelje privlačnega branja bo ta knjiga res lepo darilo.

● **PRVI SNEG** je skupni naslov knjigi, v kateri je znani črnogorski pisatelj Mihailo Lalič zbral „pripovedovanja“ — kratke črtice iz partizanskih časov. Lalič je avtor obsežnih literarnih del, v katerih je umetniško oblikoval junaške dogodke iz zgodovine črnogorskega naroda; Lalič pa je tudi mojster „male“ literature, kakor kažejo njegove pripovedi v zbirki „Prvi sneg“. Napisane so živo in polnokrvno, tako da bralec teh pripovedovanj čuti z nadami, strahom in s trpljenjem črnogorskega ljudstva, kakor s tem ljudstvom vred začuti gnus do vsega, kar ponižuje sramoti človeka samega. Zato nam bodo ti črnogorski partizanski pripovedni biseri, ki sta jih v slovenščino prevedla Severin Šali in Darko Komac, približali pisatelja, katerega pripovedna moč je zrasla iz črnogorske književne dediščine.

Ze ta kratka predstavitev knjižne zbirke SPZ pokaže, da je le-ta res izredno zanimiva in pestra — v pravem pomenu besede pa knjižni dar, če upoštevamo še ugodno ceno. Celotna zbirka petih razkošno opremljenih knjig, to je skupno 1158 strani zanimivega in bogato ilustriranega branja, stane namreč samo 200 šilingov. Posamezne knjige so seveda znatno dražje, zlasti pa so neprimerno višje redne knjigotrske cene. Zato se na vsak način izplača kupiti celotno zbirko, ki je na voljo pri krajevnih prosvetnih društvih in pri Slovenski prosvetni zvezi v Celovcu, kupite ali naročite pa jo lahko tudi v knjigar- ni „Naša knjiga“.

Napravite sebi in svojim prijateljem za bližnje praznike res lepo in dragoceno darilo — kupite knjižno zbirko SPZ!

! Lepo darilo za vsakogar!

Knjižna zbirka SPZ tudi tokrat obsega pet lepih knjig:

- **KOROŠKI KOLEDAR** za leto 1980, 280 str., ilustr., br. 60 šil.
- **Franc Petek: SPOMINI**, 292 strani, ilustr., celoplastno 70 šil.
- **Marica Kulnik/Zorka Loiskandl-Weiss: TINČEK UJAME SONCE**, dvojezična slikanica, 16 strani, celostranske barvne ilustracije, kartonirana 30 šil.
- **Matjaž Kmecl: S PRIJATELJI POD MACESNI**, 248 str., slikovne priloge, celoplastno 70 šil.
- **Mihailo Lalič: PRVI SNEG**, 312 str., broširana 20 šil.

Kdor vzame celo zbirko, plača za vse pet knjig skupaj samo 200 šil.

SLOVENSKI ŠTUDENTI NA DUNAJU POUČARJAJO:

Mimo prizadete manjšine ni mogoče reševati manjšinskih vprašanj

Ob nedavnem obisku zveznega kanclerja dr. Kreiskega v Klubu slovenskih študentov na Dunaju — o katerem smo poročali že v zadnji številki — so študentje izročili kanclerju tudi posebno pismo izjavo, v kateri so poudarili:

Slovenski študentje na Dunaju izkoriščajo obisk avstrijskega vladnega šefa, zveznega kanclerja dr. Bruna Kreiskega, da ponovno izrazijo svojo načelno odklonitev uradne manjšinske politike.

Trenutno veljavna pravna ureditev (zakon o narodnih skupinah) niti po svojih intencijah niti po vsakodnevnih političnih posledicah, ki izvirajo iz nje, ne predstavlja izpolnitve oziroma izvedbe jasnih manjšinskih zaščitnih določil, kot jih vsebuje člen 7 avstrijske državne pogodbe.

Na tem dejstvu ničesar ne spremenijo glasne izjave koroškega deželnega glavarja Wagnerja, češ da je člen 7 iz vidika koroške politike dokončno izpolnjen in da je o nadaljnjih posameznih ukrepih v okviru manjšinske politike moč govoriti le brez povezovanja z državno pogodbo; niti glede tega dejstva ne morejo varati najnovejši brez dvoma pozitivni pojavi v avstrijsko-jugoslovanskih odnosih. Avstrijska državna pogodba je ne samo iz vidika manjšin vse preveč pomemben, naravnost eksistencialen dokument, da bi njegovo domnevno izpolnitve lahko kratkoma „dekretirali“ — kakor to po vsem videzu v zadnjem času skuša delati „koroška politika“.

V zadnjem času obnovljena neposredna posvetovanja med zastopniki slovenskih organizacij in

zveznim kanclerjem oziroma zastopniki treh parlamentarnih strank po svoje dokazujejo, da trenutna pravna ureditev nikakor ne odgovarja potrebam narodnostnih skupin.

Slovenski študentje pozdravljajo obnovo neposrednih razgovorov, so pa prepričani, da bodo zaželjeni uspeh dosegli le tedaj, če bodo manjšine preko svojih splošno priznanih predstavnikov lahko kot zastopnik lastnih pravic in interesov, torej kot avtonomni in enakopravni partner udeležene pri teh posvetovanjih in sodelovale pri odločitvah.

Demokratska in odgovorna manjšinska politika, osnovana na antifašističnem naročilu avstrijske državne pogodbe, po našem mnenju vključuje tudi aktivno nastopanje proti desničarsko-ekstremnemu, nemško-šovinističnemu in neonacističnemu rovarjenju.

Globoko smo prepričani, da zadovoljiva in pravična rešitev manjšinskega problema, torej polna izpolnitve člena 7 avstrijske državne pogodbe zavisi od priznanja zvezne vlade, da manjšinska zakonodaja iz let 1976/77 ne predstavlja izpolnitve ustavnih in zajamčenih pravic manjšin. Smo pa tudi prepričani, da more splošno zadovoljujoča rešitev problema biti le rezultat resnično demokratičnega ravnanja zvezne vlade, torej uspeh neposrednih pogajanj med vlado in narodnostnimi skupinami, ne oziraje se na protimanjšinske ideologije in sile, v kakršni koli obliki tudi bi se pojavile.

Kabel ali pretvorniki - to je vprašanje!

Kabelska televizija in nekatere njene posledice

Kabelska televizija, videotekst, časopis na ekranu (Bildschirmzeitung) trije pojmi, ki jih vedno pogosteje srečujemo, ki pa še pri strokovnjakih ustvarjajo zmedo. O čem gre beseda? V kratkih besedah bistvene poteze teh treh pojmov.

● **Kabelska televizija** je sistem, kjer po kabelski mreži, podobni telefonski, razdeljujejo — vsaj pri nas — tuje televizijske programe, in sicer istočasno s časom originalnega oddajanja in brez sprememb. Za dunajski kabelski sistem (do konca leta 1981 naj bi tak sistem dobil tudi Celovec) npr. v Salzburgu ujamejo signal nemške televizije in ga brezžično po poštni liniji oddajajo v dunajsko centralo. Od tam gre signal naprej po kablju, v vsako gospodinjstvo, ki je na mrežo priključeno. Drugod po svetu, v Veliki Britaniji ali ZDA, po taki mreži oddajajo tudi programe domačih (javnih ali privatnih) televizijskih postaj. V Avstriji to zaenkrat zaradi monopolnega položaja ORF ni dovoljeno.

● **Videotekst** (tudi teletekst) je poseben sistem oddajanja pismenih in grafičnih informacij po običajni televizijski mreži po dveh neizkoriščenih vrsticah tv-ekrana. Kdor ima televizor, lahko s posebnim dešifriranjem sprejema videotekst — če ga televizijska hiša seveda oddaja. Gledalec po tem sistemu lahko individualno vsakčas odpokliče vsako informacijo, ki jo tv-hiša trenutno oddaja.

● **Časopis na ekranu** oddaja pošta po telefonski mreži in ga je mogoče sprejemati prav tako samo s posebno napravo, ki "prevede" signal iz telefonske žice v televizijski jezik. Ta sistem vsebuje določene večje možnosti, ker informacije žejni gledalec ni vezan na omejeni program videoteksta, temveč lahko individualno seže po vsaki informaciji, ki je shranjena v centralnem računalniku. V perspektivi bo po tem sistemu mogoče tudi pismen pogovor npr. s prijatelji.

Poleg tega pa razvija elektronska industrija iz leta v leto nove naprave, ki naj bi gledalcu omogočile, da kar 24 ur na dan sedi pred čudežno škatlo: od televizijskega pingponga preko video kaset do video plošč in ekranov, velikih kot kinematografsko platno, in še ni konec. Elektronski industriji bi po vsej priliki bilo najljubše, da bi si vsi nabavili vse mogoče stroje in naprave; namesto v kavarni ob prijetni družbi in dobri kapljici bi potem vsak sedel pred svojim televizorjem in računalnikom in se preko njiju pogovarjal s sosedi in prijatelji: televizija kot nadomestilo prijetne družbe, stroj kot sogovornik.

Toda pustimo znanstveno fantastiko. Dosti bližja nam je trenutno kabelska televizija in problematika, ki je povezana z njo.

Na Dunaju so pred kratkim priključili 10.000. odjemalca kabelske televizije, ki mu bo posredovala tri televizijske programe iz Zvezne republike Nemčije. Priključek ga je stal 2450 šilingov, vsak mesec pa bo še odplačeval 111 šilingov prispevka. Dunajska kabelska družba „Kabel-TV Wien“, ki je v lasti dunajske občine, ima poleg takorekoč izključne pravice do oskrbovanja s kabelsko televizijo na Dunaju hkrati tudi še programsko suverenost za Dunaj. Ko bo padel trenutni monopol ORF do oddajanja radijskega in televizijskega programa, bo ta družba lahko takoj na več kot 10 kanalih začela oddajati lasten program (ali pa kanal dala v najem privatniku).

V okolici Dunaja je druga družba, Kabel-Signal, prav tako že začela polagati kable. Pri tej so cene za priključek precej višje: ali 8600 za priključitev in 80 šilingov mesečne naročnine ali pa 3500 za priključitev in 140 šil. mesečne naročnine.

Kakor na Dunaju in v njegovi okolici, je po vsej Avstriji nastalo že okoli 2000 kabelskih družb, deloma privatnih, deloma v lasti raznih zdru-

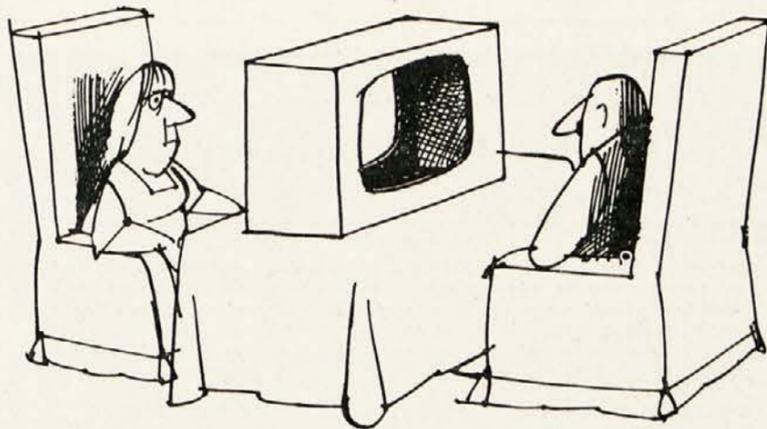
ženj ali ustanov. Skoraj vsak župan vseh večjih občin je takorekoč že ustanovil svojo družbo in vsak od njih se v doglednem času že vidi na vseh tv-ekranih svoje občine, tako da so za te fantazije že skovali svoj izraz „županska televizija“ — „Bürgermeisterfernsehen“. Nič drugače ni v Celovcu, kjer je prav tako že ustanovljena kabelska družba in kjer bo nizozemska tvrdka Philips — tako kot v večini ostalih avstrijskih krajev — do konca 1981 instalirala kabelsko mrežo.

No, če je tako, pa ustanovimo še Slovenci svojo kabelsko družbo, da bomo končno lahko sprejemali ljubljansko televizijo. Tako bi lahko kdo rekel. Pa bi se krepko uštel. Zgornji primeri so pokazali, da so kabelske mreže dandanes mogoče le za mestna naselja, za gosto naseljena področja. Južna Koroška pa ni nikakršno gosto naseljeno področje, nasprotno. In 500 metrov kablja na Dunaju stane med 400.000 in 500.000 šil. Denimo kak Smrtnik v Kortah bi moral prodati vso svojo posest, da bi se lahko priključil na kabel. Čemu torej si ne zmislijo cenejše variante, da bi ljudem omogočili ogled tuje televizije? Na Dunaju bo izgradnja mreže za ocenjenih 450.000 odjemalcev prišla na 2 milijardi šilingov ali bolj nazorno na 2000 milijonov. Za ti dve milijardi bi vendar lahko postavili brezštevne pretvornike, deloma bi lahko izkoristili že obstoječe, ORF-ovske. Tako bi bil rešen tudi problem ljubljanske RTV na Južnem Koroškem: dva, tri pretvornike oz. ojačevalce, pa bi jo sprejemali tudi pod Peco in Zingarco.

Pa so težave. Prvi problem pri tem

je monopol. Nihče drug kot ORF ne sme brez žice prenašati tujih programov ali oddajati lastne. Ta monopol bo v doglednem času padel, tako zagotavljajo vsi prizadeti. Najbolj za tem pa je elektronska industrija. V Italiji je šlo po tej poti. Najprej so nadebudni trgovci z elektronskim materialom postavili pravi gozd ilegalnih pretvornikov za sprejem tujih programov — npr. avstrijskega, švicarskega, pa tudi koprskega. Potem so nastali ilegalni oddajniki. In nato so v Italiji odpravili radijski in televizijski monopol. Danes ima ta država poleg državne radiotelevizijske hiše nekaj tisoč privatnih postaj, ki vsaka oddaja boljši ali v večini primerov slabši program. V Avstriji predvsem ljudska stranka spravlja ORF-ovski monopol v diskusijo, v Gradcu pa je prav pred kratkim začel oddajati ilegalen radijski oddajnik „O frei“ z izrecnim namenom, da spodkoplje ORF-ovski monopol.

Drugi problem so frekvence. Več je oddajnikov, slabša je sprejemna kvaliteta — tako kot pri radiju na krednjih valovih, kjer vlada prava zmešnjava. Glede tega kabelska televizija seveda prinaša precejšnjo izboljšavo kvalitete, saj je neodvisna od sferičnih motenj in motenj konkurenčnih oddajnikov. V tem smislu je kabelska televizija tudi pripravna na čas po padcu monopola. Boj, ki ga v Italiji bijejo zdaj v etru z neprimerno močnimi oddajniki — vsak skuša preglasovati drugega, tako da se izrecno lokalna postaja recimo v Bergamu vidi tudi še v Abrucih — bo pri nas že izbojevan. Kabelske mreže bodo položene, jarki že davno spet zasuti, kanali razdeljeni, in kdor

bo hotel oddajati, bo moral imeti dobro namazane zveze z merodajnimi ljudmi v kabelskih družbah, in to so povečini politiki.

Ena velika hiba pa bo ostala. Nasprotje med mestom in podeželjem se bo še povečalo. V mestih bodo sprejemali morda kar pet, šest programov, na podeželju, v odročnih krajih pa niti prvega avstrijskega ne brez motenj.

Sicer pa se tu postavlja spet drugo vprašanje: ali gledalci hočejo še več programa? Morda hočejo le drugačen program? Kot so pokazale raziskave na Tirolskem v krajih, kjer sprejemajo poleg avstrijskih tv-programov še dva nemška, ne gledajo nič več televizije kot na Koroškem. S številkami povedano: če na Koroškem gledajo televizijo ob 5,64 dneh, je gledajo v področjih s sprejemanjem ARD in ZDF ob 5,96 dneh od 7 dni. Druga raziskava kaže, da so v področjih s petimi programi (Zg. Avstrija, Salzburg, Tirolska) vključili televizor v povprečju za 132 minut dnevno, na Predarlskem v krajih s sprejemanjem osmih programov pa v povprečju za 128 minut; na Koroškem z dvema programoma ne bo nič drugače. „Televizijski čas“ je pač omejen, in če bi imel 25 programov, lahko na en večer

gledaš kvečjemu štiri, pa še to s težavo. To velja posebno pri tako podobnih programih, kot so avstrijski, nemški in švicarski.

Drugo vprašanje je seveda, če ta več pomeni tudi drugačen. Tudi s tega področja so znane že precejšnje izkušnje. Najbolj znan je morda primer Swindona, mesta s 120.000 prebivalci blizu Londona. Tam so — sicer po kabelski mreži, ker je bil to v Angliji prvotni način razpečevanja televizijskega programa — za poskušnjo ustanovili lokalno tv postajo, ki je prvotno bila poskusna postaja elektronskega concerna EMI, nato pa je prešla v last občine. Čeprav so imeli probleme s financiranjem — dve leti so se financirali z loterijo — so oddajali izrecno lokalni program in so tako poželi precejšen uspeh. Kar zadeva informativne oddaje, so postali celo uspešna konkurenca velikim tv hišam. Program in tehnika sta prav amaterska — program ustvarjajo občani sami: kdor v svojem okolju naleti na kak socialni ali drug problem, pokliče studio in naredi oddajo, ali sam ali pa s pomočjo polpoklicnih ljudi iz studia. Prava „občanska televizija“ torej.

To bo najbrž tudi edina realna alternativa sedanjemu sistemu, seveda pa moramo tu pustiti ob strani interese industrije in političnih oblastnikov. V to smer gre tudi določeno del diskusije: v smer tretjega kanala, „odprtega“ kanala, „občanske televizije“, lokalnih postaj podobno „O Regional“ v radiu. Tak kanal bi lahko bil odprt vsakovrstnim manjšinam in bi tako rešil tudi alternativno „Več programa ali drugačen program?“ Bil bi hkrati „več“ in „drugačen“.

Tu se lahko povrnemo spet na Koroško. Čez dve leti bomo vsaj v Celovcu imeli možnost izbirati še dodatne tri — zahodnonemške — programe. Neposredno sosednega pa tudi po teh načrtih še vedno ne bo. Ljubljanska televizija, ki bi lahko bila „več“ in „drugača“, bo segala še naprej le v omejeno število televizijskih gospodinjstev. Za majhen denar bi bila možna rešitev. Kot že omenjeno, postaviti dva tri pretvornike, pa bi stvar bila vsaj v grobem rešena. Če je Avstrija južnim Tirolcem izbojevala možnost, da postavijo pretvornike za sprejem avstrijske televizije — v Boznu so ustanovili celo posebno družbo (Rundfunkanstalt Südtirol — RAS), ki ima na skrbi samo postavljanje tozadevnih pretvornikov — in to mimo tedanje diskusije o državnem monopolu v Italiji in preden je ta monopol padel, tedaj bi seveda bilo samo po sebi razumljivo, da država tudi na Koroškem mimo diskusije o ORF-ovskem monopolu najde rešitev za sprejem RTV Ljubljana. Če nemški signal že transportirajo iz Salzburga na Dunaj, z Dunaja v Gradec in iz Gradca v Celovec, iz Celovca pa spet nazaj v Salzburg, torej na stotine kilometrov, potem pa res ne bo težko premostiti tudi teh pičlih 90 kilometrov iz Ljubljane. In še bližja sta peč in Plešivec. Toda to je samo prvi del. Druga plat medalje je, da hočemo koroški Slovenci v tem sodobnem mediju tudi sami priti do besede, do svoje materine besede. Morda bi za to res bil najboljši primeren kak tretji, „odprt“ kanal. Kar se tiče nas, ki smo raztepeni po vseh koncih južne Koroške, kabelska televizija torej ne prinaša bogve kakih velikih novosti in prednosti. Nasprotno. V primerjavi s celovškimi meščani se bo naš televizijski položaj sorazmerno še poslabšal. Zato pa je tem bolj potrebno, da v sedanji ureditvi dobimo svoj prostor, da končno zrastejo potrebni pretvorniki — tako ali tako.

Peter Wieser

RADIO — TELEVIZIJA

JUGOSLAVIJA

PETEK, 21. 12.: 8.55 TV v šoli — 17.15 Poročila — 17.20 Gledališče strička Branina — 17.35 Čuvaj parka — 18.00 Litvanski komorni orkester — 18.30 Mozaik — 18.35 Obzornik — 18.45 Naši sodobniki — 19.10 Cesta in človek — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Večer vojaške pesmi — 21.10 Propagandna oddaja — 21.15 Petracelli, serijski film — 22.05 Dnevnik — 22.20 Jazz na ekranu.

SOBOTA, 22. 12.: 8.00 Poročila — 8.05 Jakec in čarobna lučka — 8.20 Z besedo in silko — 8.35 Vrtec na obisku — 8.55 Tehnica za natančno tehtanje — 9.25 Pisani svet — 10.00 Pojavi staranja — 10.30 Dokumentarna oddaja — 11.05 Will Shakespeare, TV nadaljevanka — 11.55 Schlöding: Smuk za moške — prenos — 15.40 Poročila — 15.45 Srečno Kekec, slovenski film — 17.00 Košarka Bosna: Partizan — 18.35 Naš kraj — 18.45 Človek naš vsakdanji — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Župan našega mesta — 20.55 Propagandna oddaja — 21.00 Julie, celovečerni film — 22.25 Dnevnik — 22.40 Kažipot.

NEDELJA, 23. 12.: 8.45 Poročila — 8.50 Za nedeljsko dobro jutro — 9.20 Kažipot — 9.40 Korenine, TV nadaljevanka — 10.30 Padlo je drevo — 11.00 Čebelica Maja — 11.25 Mozaik — 11.30 Ljudje in zemlja — 12.30 Poročila — 17.45 Košarka Bosna: Partizan — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Naša leta — 21.05 Propagandna oddaja — 21.10 Dokumentarna oddaja — 21.45 Dnevnik — 22.00 Zabavno glasbena oddaja — 22.15 Športni pregled.

PONEDELJEK, 24. 12.: 8.55 TV v šoli — 16.15 Kmetijska oddaja — 17.15 Poročila — 17.20 Tiho gre sivi mraz — 17.35 Znašla se bom, kanadski dokumentarni film — 18.00 Speker — 18.30 Mozaik — 18.35 Obzornik — 18.45 Mladi za mlade — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 19.55 Prodosti — 21.45 Propagandna oddaja — 21.50 Dnevnik — 22.05 Kulturne diagonale.

TOREK, 25. 12.: 9.30 TV v šoli — 17.25 Poročila — 17.30 Banana — nizozemska baletna oddaja — 17.55 Pustolovščina — 18.25 Mozaik — 18.30 Obzornik — 18.40 Trije komandanti — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Aktualna oddaja — 20.50 Propagandna oddaja — 20.55 Človek hoče navzgor — 21.50 Komorna glasba skozi stolca — 22.20 Dnevnik.

SREDA, 26. 12.: 9.30 TV v šoli — 17.10 Poročila — 17.15 Z besedo in silko — 17.30 Velika razstava v Grand Palaisu — 17.55 Obzornik — 18.05 Mozaik — 18.10 Ne pre-

zrite — 18.25 Živa pesem — 18.52 Saprmiška — 19.12 Palček Smuk — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Film tedna: Golo otroštvo, francoski film — 21.30 Propagandna oddaja — 21.35 Miniature — 21.55 Dnevnik.

ČETREK, 27. 12.: 9.10 TV v šoli — 16.50 Poročila — 16.55 Jakec in čarobna lučka — 17.10 Tehnica za natančno tehtanje — 17.40 Na sedmi stezi — 18.15 Mozaik — 18.20 Obzornik — 18.30 Infantijski rojstni dan — 19.12 Palček Smuk — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Oči kritike — 20.40 Propagandna oddaja — 20.45 Otrk iz epurvene, dokumentarni film — 21.35 Plexus solaris — 22.05 Dnevnik.

PETEK, 28. 12.: 8.55 TV v šoli — 16.35 Poročila — 16.40 Smučanje za otroke — 16.50 Gledališče strička Branina — 17.05 Čuvaj parka — 17.30 Rock ansambel Bijelo dugme — 18.05 Mozaik — 18.10 Obzornik —

18.20 Prof. dr. Lev Milčinski — 18.45 Cesta in človek — 18.52 Čarovnik Ujtata — 19.12 Palček Smuk — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Zabavno glasbena oddaja — 20.55 Propagandna oddaja — 21.00 Petracelli — 21.50 Dnevnik — 22.05 Nočni kino: Julie.

SOBOTA, 29. 12.: 8.00 Poročila — 8.05 Jakec in čarobna lučka — 8.20 Z besedo in silko — 8.35 Od zime do zime — 8.50 Tehnica za natančno tehtanje — 9.20 Pustolovščina — 9.50 Človekovo telo — 10.20 Dokumentarna oddaja — Will Shakespeare — 15.30 Poročila — 15.35 Ostržek, ameriški film — 17.00 Košarka Crvena zvezda: Partizan — 18.45 Naš kraj — 18.55 Čarovnik Ujtata — 19.12 Palček Smuk — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Mož z magistrata, TV nadaljevanka — 20.50 Propagandna oddaja — 20.55 Smešne stvari so se zgodile na polju v Forum — 22.30 Dnevnik — 22.45 Kažipot.

VABILO na

5. NOVOLETNI MEDNARODNI NAMIZNOTENIŠKI TURNIR

ki ga prireja dne 6. januarja 1980 športno društvo v Selah pod pokroviteljstvom Slovenske športne zveze v Celovcu

V Selah se bo v nedeljo 6. januarja 1980 tekmovalo v 3 skupinah:

V skupini A tekmujejo moški igralci iz inozemstva in igralci, ki tekmujejo v koroškem prvenstvu.

V skupini B tekmujejo moški igralci, ki ne tekmujejo na koroškem prvenstvu, in šolarji (brez inozemske udeležbe).

V skupini C nastopajo dekleta (tudi inozemska udeležba).

Otvoritev Novoletnega namiznoteniškega turnirja bo v nedeljo, dne 6. januarja 1980 ob 11.00 uri v farni dvorani v Selah.

Prijave se pošljejo do 4. januarja 1980 z oznako A, B ali C na naslov: Mirko Oraže, Sele-cerkev 7, A-9170 Borovlje/Ferlach
Izrebanje tekmovalcev bo 5. 1. 1980 ob 20.00 uri v farni dvorani v Selah.

Vodstvo turnirja: Mirko Oraže

Glavni sodnik: funkcionar ŠD Sele

Prijavnina: za A in C skupino S 25.—

za B skupino S 20.—

Igra se po izločilnem sistemu (pravilnik avstrijske namiznoteniške zveze)

Nagrajevanje sledi po finalnih tekmah.

Pripravljene so lepe nagrade.

Tekmovalci tekmujejo na lastno odgovornost.

ŠD Sele
Slovenska športna zveza

Mladinski gledališki krožek slovenskih dijakov iz Celovca

V A B I

na uprizoritev mladinske igre Zarka Petana

Obtoženi volk

v režiji Marijana Srienca

v nedeljo 23. decembra 1979 ob 11. uri v farni dvorani v Zel. Kapli.

Farno dvorano v Železni Kapli smo spremenili v sodno dvorano, kjer bo potekal izredno zanimiv proces proti VOLKU, ki je obtožen najtežjega zločina: požrl je namreč Rdečo kapico in njeno babico. Javni tožilec zahteva najstrožjo obsodbo: smrtno kazen.

P. S.: Predstava je primerna tako za otroke, kakor tudi za odrasle. Za mlajše je zanimivo nadaljevanje pravljice, za odrasle pa poseben način procesiranja.

Priveditelj: Slovensko prosvetno društvo „Zarja“ v Železni Kapli.

V sredo 26. decembra 1979 (na Stefanovo) ob 14.30 uri popoldne pa gostujejo dijaki z „OBTOŽENIM VOLKOM“ v Kulturnem domu na Radišah.

Priveditelj: Slovensko prosvetno društvo na Radišah.

Kotmara vas

Za soboto 8. december je povabil Kristl Lajčahar, Marinjak, k sebi na dom kotmirške pevce in jih pogostil z „bekijem“, ki so ga kuharice zares okusno pripravile. Bila je vesela, prijetna družba, donela je prekrasna domača pesem; krepko je pomagal pri petju tudi župnik Maks Mihor.

Za ta veseli večer je pripravilo SPD Gorjanci tudi majhno preseñenje za mladoporočenca Petra

in Moniko Hribernik; Peter že leta poje pri Gorjancih. Predsednik Jozi Pack jima je izročil album s slikami, ki pričajo o več kot devetdesetletnem organiziranem prosvetnem delovanju v Kotmari vasi. Mlademu paru je želel obilo sreče, Moniko pa je tudi prosil, naj tudi pride pet.

Vesela družba je vztrajala do poznih ur ob prepevanju domače pesmi in obujanju prijetnih spominov.

**SLOVENSKE ODDAJE
RADIA CELOVEC**

NEDELJA, 23. 12.: 7.05 Duhovni nagovor — Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 24. 12.: 14.10 elovski radijski dnevnik — Pastirska igra (Po starem rokopisu Andreja Šusterja Drabosnjaka za radio priredil dr. Niko Kuret. Igrajo člani SPD „Drabosnjak“ na Kostonjah). Ponovitev.

TOREK, 25. 12.: 7.05 Božični nagovor celovškega škofa — „Mir ljudem na zemlji celi...“

SREDA, 26. 12.: 7.05 Naj pesmica naša darilo vam bo.

ČETREK, 27. 12.: 14.10 Celovski radijski dnevnik — Družinski magacin.

PETEK, 28. 12.: 14.10 Celovski radijski dnevnik — Domača imena — Le gor prebud'le se... (Božične pesmi pojejo moški zbor „Kočna“ iz Sveč, moški zbor „Baško jezero“ in želinjski cerkveni zbor.

SOBOTA, 29. 12.: 9.45 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Vesela vdova — 20.20 Čas v sliki in šport — 20.50 Vesela vdova — 22.00 Sport — 22.20 John Denver — Christmas in the Rocky mountains — 23.10 Poročila.

NEDELJA, 23. 12.: 11.00 Začetek — 11.15 ORF stereo koncert — 15.15 Švicarsko dekle — 16.30 Velika Britanija in dedič morja — 17.15 Čebelica Maja — 17.40 Otrokom za lahko noč — 17.45 Klub seniorjev — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Adventni pogovor — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Falstaff — 22.30 Poročila.

PONEDELJEK, 24. 12.: 10.00 Peter Pan — 11.45 Amaluk — 13.10 Hoppity se vrača — 14.25 Pika Nogavička — 14.44 Pes in mačka — 15.05 Pravljičja — 16.05 Čebelica Maja — 16.30 Premišljanja dozdevne češnje — 16.45 Otroci iz Betlehema — 17.30 V pričakovanju božiča — 19.30 Beseda k svetemu večeru — 20.00 Arcangelo Corelli — Concerto grosso op. št. 8 — 20.15 Olimpija — 22.00 Zvezda nad Betlehemom — 23.00 Samostan Cistercijancev Heiligenkreuz — 23.15 Katoliška polnočnica.

TOREK, 25. 12.: 11.00 Katoliška božična služba božja — 11.55 Blagoslov Urbi et orbi papeža Janeza Pavla II. — 14.25 Nov divji svet — 16.00 Duh mlinov — 17.20 Na pomoč — čarovnja — 17.30 Čebelica Maja — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Rosa Albach-Retty k 105. rojstnemu dnevu — 18.30 ljubim te — 19.30 Čas v sliki in šport

— 20.15 Čestitamo — 21.45 „To je bilo sedmo desetletje — 23.00 Tudi hudobni ljudje imajo svoje pesmi — 23.40 Poročila.

SREDA, 26. 12.: 14.30 Nov divji svet — 16.00 Janezek in Metka — 17.10 Zgodbe o igračkah — 17.15 Čebelica Maja — 17.40 Otrokom za lahko noč — 17.45 Otroci gledališke ceste — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Posebno poglavje — 22.15 Veseligrava — 0.05 Poročila.

ČETREK, 27. 12.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 The Munsters — 10.00 Idealni par — 15.45 Prirčno dobrodošel v zaporu — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Zgodbe o igračkah — 17.30 Čebelica Maja — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 TV kuhinja — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Buddenbrook — 21.15 Slikar Werner Berg — 22.05 Večerni šport.

Menjava denarja

Stanje v četrtek 20. decembra 1979

Za 100 din dobite	57.- šil.
Za 100 din plačate	64.- šil.
Za 100 lir dobite	1.51 šil.
Za 100 lir plačate	1.60 šil.
Za 100 mark dobite	711 šil.
Za 100 mark plačate	727,30 šil.

AVSTRIJA 1

PETEK, 21. 12.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Ruščina — 10.00 V ateljeju — 10.30 Prosim k mizi — 10.55 Klub seniorjev — 11.35 Blesteče zvezde — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Čas brez rib — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Derrick — 21.20 Če bi mi dali svet za kupiti — 22.10 šport — 22.20 Pompeji: 1900 let po propadu.

SOBOTA, 22. 12.: 11.55 Smuk za moške — 15.35 Romantična komedija — 17.00 Športna abeceda — 17.30 Pinocchio — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Dva krat sedem — 18.25 Dober večer v soboto želi

Prijetne praznike ter zdravo in uspešno novo leto želi vsem igralcem, članom in prijateljem

Slovenski atletski klub

VSEM ČLANOM IN PRIJATELJEM LOVA PRIJETNE PRAZNIKE IN BOGAT LOVSKI BLAGOR V NOVEM LETU 1980

ŽELI

KLUB PRIJATELJEV LOVA

Veletrgovina (Supermarket)

VALENTIN IN ANGELA

Blažej

PLIBERK / BLEIBURG

Podjetje Vam nudi najugodnejše vse potrebščine za gospodinjstvo in gospodarstvo

Zvestim odjemalcem vesele božične praznike in uspehov polno novo leto 1980!

VSEM PEVKAM IN PEVCEM TER PRIJATELJEM NAŠE PESMI PRIJETNE PRAZNIKE IN ZADOVOLJNO NOVO LETO ŽELIJO

PEVOVODJE
Slovenske prosvetne zveze
in včlanjenih društev

Z veliko prizadetostjo sporočamo žalostno vest, da je v torek 11. decembra 1979 nepričakovano umrl v 81. letu starosti naš priljubljeni harmonizator, skladatelj in dolgoletni centralni zborovodja Slovenske prosvetne zveze

Pavle Kernjak

nositelj Drabosnjakovega priznaja SPZ, odličja „Svobod“, najvišjega odličja za dosežke na glasbenem področju v SRS Gallusovo plaketo ZKOS in spominske plakete SPZ.

Pokojnik je s svojim harmonizatorskim in skladateljskim delom ustvaril slovenskemu narodu neminljive melodije, ki nikdar ne bodo umrle, dokler bo živela slovenska in zlasti koroška narodna pesem.

Za njegovo neminljivo skladateljsko delo in zvestobo svojemu narodu in Slovenski prosvetni zvezi se vnetemu delavcu na področju slovenske glasbene kulture iskreno zahvaljujemo.

Ohranili ga bomo v trajnem spominu.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

PRIJETNE PRAZNIKE IN MNOGO USPEHA V NOVEM LETU

ŽELI

TISKARNA

Založniške in tiskarske družbe
z o. j.

DRAVA

BOROVlje
Dollichg. 4
telefon 22 50

PODLJUBELJ
telefon 22 32

Tiskamo in dobavimo Vam:

vse vrste poslovnih
in osebnih tiskovin
v najkrajšem dobavnem roku

**KNJIGA
NAJLEPŠE DARILO**

- SVETOVNE PRAVLJICE, tri knjige v kaseti, ilustr., skupaj 704 str., kart. 547.-
- PRAVLJICE JUGOSLOVANSKIH NARODOV, tri knjige v kaseti, ilustr., skupaj 690 str., kart. 547.-
- F. S. Finžgar: **POD SVOBODNIM SONCEM**, zgodovinski roman, ilustr., 572 str., platno 240.-
- Anton Slodnjak: **POGINE NAJ PES**, roman o Levstiku, dve knjigi skupaj 1300 str., platno 287.-
- **LEKSIKON** Cankarjeve založbe, bogato ilustriran, 1080 str., usnje 350.-
- **ZAKLADI SLOVENIJE**, upoštevan je tudi slovenski del Koroške, več sto barvnih in črno-belih fotografij, 336 str., usnje 390.-
- Hume-Downes: **MODRI TRAK**, kuharica za sladokusce, 284 str., ilustr., platno 392.-
- Camillo Semenzato: **SVET UMETNOSTI**, družinski priročnik,

Vsem ljubiteljem dobre slovenske knjige in cenjenim odjemalcem zadovoljne praznike ter mnogo užitka pri branju in uspeha v novem letu
ilustr., 640 str., kart. 547.-

želi

KNJIGARNA

„Naša knjiga“
CELOVEC
Paulitschgasse 5—7

Najlepše darilo

„Končano!“ je dejal trpko zdravnik in roka mu je omahnila ob telesu. S stisnjenima ustnicama se je obrnil od operacijske mize k umivalniku, srepro pogledal v luč, ki je razsvetljevala blede, strpinčeni obraz mlade žene in si slačil gumijaste rokavice, oškropljene s krvjo. Vrgel jih je na podstavek, se obrnil k medicinski sestri, ki mu je hitro in neslišno prožila pomoč in sklonjen, umivajoč svoje roke, nadaljeval:

„Kako naj mu povem? Vem, da nestrpno čaka v čakalnici. Kako naj povem njej, ki je trpela in trdno upala, da ji rešim to, kar je ljubeče pričakovala — otroka?“

Hlastno je spil kozarec vode in se bolešno nasmehnil.

Misli so mu pohitele v čas, ko je prvič prišla v ordinacijo in svojo slutnjo povedala tiho, sramežljivo. V tisti sramežljivosti je bilo toliko sreče, da ji je oči zameglila sanjavnost. — Tako sem srečna — je ihtela in stikala v torbici za robčkom. Nato je ljubko in zmedeno med pripovedovanjem venomer odpirala in zapirala torbico ter zrla preko stola v instrumentarij.

Preiskava je potrdila njegovo slutnjo. Otroka, ljubkega lastnega otroka ne more, ne sme imeti... V nevarnosti je njeno življenje.

Vse njegovo prepričevanje je bilo takrat zaman. Hotela je imeti otroka. Zaman bo vse njeno trpljenje, to je vedel že takrat. Čudovita žena!

Sedel je in zamahnil z roko. S komolcem se je naslonil na mizo in odsotno premišljeval...

— Kaj je sreča? — Sreča v tem težkem primeru?

Sreča zanjo bi bil otrok. Sreča pa je v tem, da je ostala živa. Da, v njeno srečo je kanila grenka kaplja...

Sunkovito je vstal in dejal sestri Staši:

„Otrok ne bo več imela. Ali bi ji Vi sestra pred odhodom to nekako bolj jasno povedali. Vendar bodite previdni, zelo jo bo prizadelo. Želela si je celo tri otroke.“

Sestra in zdravnik sta se utrujena nasmehnila drug drugemu. Na stečaj so se odprla velika vrata operacijske sobe. Predno sta jo bolničarja odpeljala, sta se zdravnik in sestra še enkrat zazrla v njeno lice, ki se je polagoma začelo oživljati, lesketajoči se svetli lasje so ji padali na čelo in komaj opazno je še premaknila ustnice.

„Hitro, hitro“ je dejal zdravnik. Vedno se je bal tistih vprašujočih, široko razprtih oči žena, ki je usoda iz njih trgala bitje, da jih potem kruto osamljene pusti polne materinske ljubezni, ki se razrašča v nepopisno bolečino. Takih oči se je primarij vedno izognil. Tem iščočim očem je odgovarjala sestra Staša.

Čez štirinajst dni se je mlada žena vrnila domov. Nemo je zrla Milena v prazno košarico, ki je samevala v kotu spalnice. Bridko se je ob njej razjokala.

Iz sosednje sobe se je s trudnim korakom približeval Dušan, njen mož. Obstal je sredi sobe in niti besede ni spravil iz sebe. Neodločno se je obrnil in počasi odšel.

Tudi naslednje dni, mesece in leta je bila sama s svojo bolečino. Dušan je zahajal vedno bolj pogostoma v družbo svojih nekdanjih prijateljev. Večkrat je prišel domov šele proti jutru in Milena je razočarana spoznala, da je ves dom zastrt z nečim neznanim, česar prej ni poznala in se ji je zdelo, da je vse brezupno. Kako se bo končalo? Ali ni ta senca, ki ju obkroža kakor plaz, ki bo zdvijal čez njuno življenje in pometel, kakor pometejo jesenski vetrovi z vrtov suho listje. Misel v njeni boleči notranjosti je trdila, da sreča dveh ljudi ni odvisna od rojstva otrok.

Kako dobro je razumela Dušana... Za Novo leto je lani nakupil košek daril in jih ponesel sosedovim otrokom. Ves razigran in vesel se je vrnil. Potem je sedel v naslonjač in s knjigo v roki vzdihnil. Ni bral, saj ni obračal listov. Tega se je tako živo spominjala.

Ali se bo to ponovilo tudi letos?

Trudna in izmučena od duševnega nezadovoljstva je odšla v mesto. Mimo razkošnih izložb, polnih igračk in sladkih dobrot je tavalala brez cilja in pospešila korake, kakor da bi čutila za hrptom grozečo nevarnost. In nekaj težkega je leglo v njeno srce, ga stiskalo in utrujalo. Okoli nje je živahno utripalo vriskajoče življenje. Otroci vseh starosti so se gnetli in prerivali med stojnicami in pred izložbami. Prebrisan razkodranček je dregnil v pajace, da so se zagugali na vrvice. Plavi očesci sta se mu zasvetili in odprl je ustka v pričakovanju. Pajac pa se ni odtrgal; razočaran je mali porednež odhitel proti drugi stojnici.

Mileno je vleklo dalje, nekaj ji ni pustilo, da bi se ustavila. Pustila je za seboj živ-žav novoletnega sejma in gnana od neodoljive sile je hitela proti veliki stavbi. Iskala je oporo ob ograji, naposled se je povzpela po kamnitih stopnicah. Približevala se je cilju. Vedno trdnejši je postajal njen sklep, vedno jasnejši obris otroka v njenih očeh. Videla ga je v mislih, dvigal je ročici in klical „mamica“.

To je bila njena velika želja, ki ji je usoda do danes ni naklonila. Vse drugo je bilo brezpomembno in v tem trenutku tudi ni hotela misliti na nič drugega.

„Pridite,“ ji je večkrat v razgovoru dejala medicinska sestra iz Dečjega doma, ki jo je poznala iz težkih dni v bolnici.

„Imamo Alenčico, ki nima očeta, ne matere.“

Bila je to deklica dveh let. Prestavljala je svoje drobne nožice in se tako ljubko smehljala. Veter ji je na vrtu česal svetle laske, da sò ji poredno frfotali

Novo leto

Novo leto, novo leto,
zdravo in veselo,
pridi v svate
in nasuj nam smeha
v naša srca!
Naj nam naša leha
ne ostane prazna,
ko pomlad prisije,
ko škranček melodije
nad ozaro nam zavriska.

Vsakemu podari,
polne koše sreče!
Zdrave daj moči vsem
našim njivam,
poljem in goricam!
Daj tovarnam našim
delovnih uspehov,
našim elektrarnam dajaj
vod obilo celo leto!

Novo leto, novo leto,
zdravo in veselo!
Ej, nikar nam
z zdravjem ne skopari.

Novo leto, mlado leto,
zdravo in veselo,
daj, nasmej se nam prijazno,
naj bo plodno naše delo!

okoli obraza. Z drobnimi prstki si je neutrudljivo popravljala kodre s čela in oči. Kakor brezskrben metuljček je skakljala Alenčica od grma do grma in čebljala. Vse te slike so oživele pred njo.

In zdaj je Milena stala na hodniku Dečjega doma.

Sestra ni spraševala. Segla ji je v roko in tiho dejala: „Pripeljem jo — vam jo res radi izročimo, četudi nam bo težko po njej!“

Samo nekaj trenutkov, nekaj korakov — in pred njo je stala ljubka deklica — sončni žarek življenja. Sklonila se je k njej in jo stisnila v svoje naročje. Po licu so ji polzele solze, solze veselja. Alenčica je čebljala... Ni še mogla razumeti, da se ji ta trenutek odloča življenje v toplem, družinskem krogu.

Mrak je padal počasi skozi nastopajočo meglo, dan se je poslavljajal in svetlobni utrinki neonske luči so že razsvetljevali mesto, ko je Milena hitela z najdragocenejšim darilom proti svojemu domu.

Košarico je že pred tedni zamenjala za belo posteljico. Tja je položila otroka, ki mu je dala tudi svoja materinska čustva, svojo ljubezen, svoje srce.

Tudi Dušan se je naposled vrnil iz mesta domov. „Pojdi, greva silvestrovat,“ ji je dejal. „Pravzaprav sem pozabil na novoletno darilo. Sicer pa si ga gotovo kupila sama“ — in brezbrizno sedel za mizo.

„Da!“ je mirno poudarila Milena in vzdihnila.

Odprla je vrata spalnice, prižgala luč in nestrpno potegnila Dušana k posteljici...

Obliilo jo je nekaj toplega in vse prej tako dobro premišljene besede so ostale neizgovorjene...

„Poglej darilo,“ je šepetala. „Alenčica ji je ime, kakor bi bilo ime najinemu otroku, če bi bila deklica,“ je še tiho izgovorila in prisrčna milina se ji je razlila po licu.

Dušan je bil trenutno presenečen in brez besed. Nekoč sta se res pogovarjala o tem, da bi posvojila otroka, vendar dolgo je že od tedaj. V veseljačenju s prijatelji je že popolnoma pozabil na ta razgovor. In zdaj je občutil, kako krivičen je bil do žene, čutil je, kako je bila osamljena v svoji bolečini in hrepenenju po otroku. Stala je ob njem lepa kakor dozorel sad na drevesu. Čutil je, da se v tem trenutku v duši bori z njim za svojo srečo. Ta borba čustev je žarela iz njenega obraza.

Objel jo je.

„Prav si storila, to bo najin otrok,“ je dejal in jo poljubil.

Stala sta pred največjim darilom življenja. Verjela sta v svojo novo srečo, v nov svet vedno se ponavljajočih in nedokončanih pravljic, polnih nepopisne lepote. Vstopila sta v svet otroka.

Dušan in Milena sta silvestrovala doma v tihi, neskaljeni sreči. Nista bila več sama. Alenčica je napolnjevala in ogrevala dom. Njuno življenje je bilo spet polno lepote in ljubezni.

Paula Rovar

Črne pike v snegu

Pri sosedovih niso imeli matere. Umrla je pred letom dni in je zapustila celo kopo majhnih otrok, toda to še ni bilo edino zlo: pri sosedovih še ničesar drugega ni bilo, kar je bilo prav tako hudo ali pa še huje. Tam namreč tudi kruha ni bilo na mizi. Njive so rodile nekaj ovsu in ječmena in to krušno so hranili za poletne mesece, kadar je delo nastalo trdo in naporno. Pozimi niso imeli žita in niso pekli kruha, ampak so živeli od pečenega krompirja, od kuhane bele repe in pese, kolikor je tega bilo v kleti.

Sosedovi otroci so zategadelj često prihajali k nam čez polje. Pri nas tudi ni bila bogatija doma, ker smo bili le najemniki, toda taka trdoba kakor pri sosedovih pri nas ni bila. Naša mati je bila dobrega srca, sosedove sirote so se ji smilile in je zmerom našla zanje kaj ostankov, kakega sadja ali kos kruha.

Pozimi, kadar je ležal visok sneg, se je vila od sosedu do nas globoka gaz. Desno in levo od gazi se je razprostiralo gladko, belo polje, prek njega pa so se pojale lačne vrane. V tej gazi se je včasih pokazalo pet črnih pik, ki so se od sosedu začele pomikati proti naši hiši. Spredaj je migala največja pika, tej pa so sledile vedno manjše pike. Zadnja pika je bila še čisto majhna in jo je bilo komaj opaziti v gazi. Te črne pike so bile sosedovi otroci, ki so šli k nam. Najstarejša pika je bila stara deset let, najmanjša pa komaj tri leta. Tri pike so bili dečki, dve piki pa sta bili deklici. Sosedovi niso radi puščali otrok k nam, ker jim je bilo sitno zadelj njihove revščine. Zato so se otroci naskrivaj odtrgali od hiše, kadar se je le dalo. Včasih pa se jim je posrečilo, da so neopaženo prišli do nas, včasih pa se je zgodilo, da jih je kdo domačih gredečo zalotil in začel nad otroki vpiti. Kadar črne pikice še niso bile predaleč v gazi, so se zbegale in se začele po malem vračati nazaj proti domu. Kadar pa so bile že daleč v gazi, tedaj se na vpitje, ki je prihajalo od doma, niso več ozirale, ampak so jo začele urno cediti po gazi proti nam. Takrat se je procesija črnih pik navadno pretrgala. Prednje pike, ki so imele daljše noge kakor zadnje, so jo laže cvrle po gazi kakor zadnje pike, ki so imele kratke nožice. Zadnje pikice so zaostale, padale v sneg, se zopet dvigale vse zasnežene, stokale in vpile za prednjimi pikami, ki so jo cvrle naprej. Včasih se je zgodilo tudi, da je od sosedu kdo priteknel po gazi, oče ali gospodinja, pograbil ostale pikice za vrat in jih edgnal nazaj domov. Takrat se je iz gazi dvigal obupen vik, ki je bil v zimski pokrajini še obupnejši.

Kadar je sosedova procesija črnih pik prišla na dvorišče, je obstala sredi njega in se zastremela v našo hišo. Le kadar so pike pritekale na dvorišče vse zasople, ker so bile od domačih preganjane, tedaj so brez pomisleka planile k hišnim vratom. Drugače pa so se pike, vedle, ko da se sramujejo in da si ne upajo vstopiti.

Tako so sosedovi otroci tiho stali na dvorišču, dokler ni kdo naših prišel ponje iz hiše. To sta bili navadno naša mati in naša babica. Ena ali druga, pač tista, ki je procesijo prva zagledala, je stopila čez prag, se približala otrokom, vzela najmanjšega na roke, ga poljubila na mrzla usta in dejala s smehljajem proti drugim, ki so stali v vrsti pred njo:

„No, drobež, ali ste prišli.“

Potem je stopila v hišo z najmlajšim otrokom v naročju, medtem ko so ji vsi ostali tiho sledili.

Pri nas smo stanovali v velikih, prostranih dimnicah, ki je bila pozimi prijetno topla, ker se je v njej kuhalo za ljudi in za svinje.

Tudi pri sosedovih so imeli dimnico, dasi dosti manjšo in tesnejšo, zato so bili tudi sosedovi otroci navajeni dima in saj. Med našo in sosedovo dimnico je bila razlika še v tem, da je bila sosedova dosti bolj mrzla od naše, ker pri sosedu niso imeli toliko drv kakor pri nas.

Ko so sosedovi otroci prišli v dimnico, je bilo navadno tako:

Mati se je znašla v dimnici, ako že sama ni prignala otrok vanjo. Sedla je na nizko stolico ob steni in vzela najmlajšega otroka, triletnega Naceja v naročje, nato pa se je začela z njim pogovarjati. Večji otroci so obstali sredi dimnice in se ozirali na vse štiri strani. Tako je mati počasi zvedela od otroka vse, kar se je pri sosedovih zgodilo.

„Kruha ne, ker ga ni pri hiši,“ je menila

„Ali je nova mama huda?“

„Huda!“ so odgovorili otroci na vseh pet ust naenkrat.

„Ali tepe?“ je vprašala dalje.

„Tepe!“ je odgovorilo vseh pet ust hkrati.

„Ali vam daje kruha?“ je vprašala mati po kratkem premisleku.

„Kruha ne daje,“ so odgovorili otroci, ko da bi bila odgovorila ena sama usta. Njihova usteča so pri teh besedah poželjivo zamigala. mati premišljeno, kakor bi hotela novo sosedovo mater zagovarjati. Pri sosedovih je namreč zadnji čas gospodinjala neka sorodnica umrle matere otrok.

Ko je mati potemvečem zvedela vse, kar se je godilo pri sosedovih, se je dvignila, stopila k mizi, vzela iz nje velik krajec miznika ter odrezala vsakemu otroku velik kos kruha. Pri tem najmlajšega Naceja ni izpustila iz naročja. Otroci so drug za drugim stopali k materi. Preden je otrok vzel kruh v roke, je stisnil obe roki v prošnjo, pogledal materi v oči in dejal:

„Lepo prosim!“

Šele potem je otrok vzel kruh in zopet rekel:

„Bog lonaj!“

Taka je bila takrat šega. Mali Nacej še ni mogel prav dobro govoriti in je dejal najprej:

Prežihov Voranc

Nekoč je živela v vasi Grič dobra stara babica. Imela je majhno, s slamo krito hišico, ki jo je obdajal lep cvetlični vrt.

Babica je v hišici živela sama. A ni bila osamljena babica, saj so velikokrat prišli na obisk vnučki. Rekli so, da ni lepšega kraja, kot je tisti, kjer je doma babica. Tekali so po travnikih, igrali so se in poslušali pravljice, ki jih je pripovedovala babica.

Bližalo se je novo leto. Vnučki so doma, v mestu, čakali na pisemce, na babičino vabilo, da bi noveletne praznike preživeli pri njej.

Vabilo je nekega dne res prišlo. Kar obesili so se na strica poštarja, od samega veselja, ker je prinesel tako prijazno pisemce od babice.

Že prvega dne, ko so bili na obisku pri babici, so okrasili jelko. Bila je to čudovita, največja jelka tega sveta. Nanjo so obesili kekse, ki jih je napekla

babica, pa bombone in papirnate okraske, ki so jih naredili sami.

Toda čudno, keksov in bombonov je bilo na okrašeni jelki vsak dan manj. Do novega leta

jih je skoraj zmanjkalo. Le kdo jih je pojedel? Otroci so vedeli za skrivnost, pa tudi babica je vedela za sladkosnednost svojih vnučkov, zato se je ob pogledu na zmerom bolj prazno jelko samo muzala.

Na zadnji večer pred novim letom so se vsi, babica in vnučki, zbrali pod jelko. Zaplesali so okoli nje in peli. Čakali so, da bo ura odbila polnoč in bo prišel dedek Mraz.

Naenkrat je nekdo potrkal. „Prišel je,“ so vpili otroci in vsi hkrati odhiteli k vratom.

Res, prišel je star mož, z dolgo sivo brado, ogrnjen v bel kožuh. Vsakemu od otrok je dal

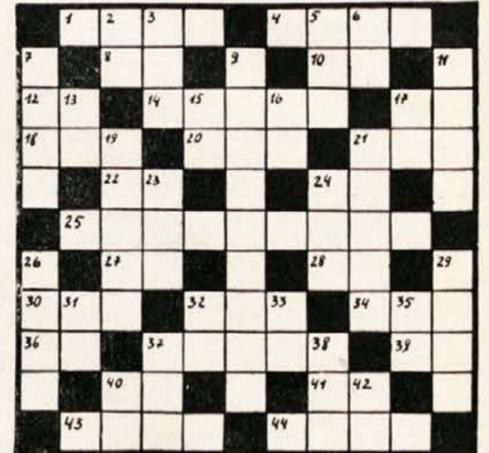
darilo, pa tudi babica ni ostala praznih rok. Potem je ostal še en paket. Večji od drugih. Darilo za vse vnučke.

„Le kaj bi bilo v njem?“ so se spraševali. Nenadoma pa je v paketu nekaj zacvililo. Le kaj bi to bilo?

Iz škatle je prilezel kužek. Majhen, luškan, skodran, črn kuža.

„Marko naj bo, Marko!“ so vpili otroci drug čez drugega.

Križanka za praznike

Vodoravno: 1. in 4. praznik, ki ga bomo v kratkem obhajali (dve besedi); 8. predlog; 10. egiptčanski bog; 12. različna samoglasnika; 14. lepljiva snov, ki se cedi iz dreves; 17. upanje; 18. orodje žanjic; 20. ilovnata zemlja; 21. življenjska tekočina; 22. skrajni konec kopnega; 24. površinska mera; 25. mesto na južnem Koroškem; 27. začetnici priimka in imena zaslužnega koroškega slovničarja (celovška občina je zavrnila predlog, da bi po njem imenovali trg pred slovensko gimnazijo); 28. okrajšava za atmosfero; 30. kaže nam točen čas; 32. števniki; 34. star Slovan; 36. začetnici imena slovenske knjigame v Celovcu; 37. prestolnica Grčije; 39. enaka samoglasnika; 40. okrajšava za starejši; 41. osebni zaimke (množina); 43. ime velikega slovenskega pisatelja Cankarja; 44. tekmovalni čoln.

Navpično: 2. osebni zaimke; 3. manjše naselje; 5. daljše časovno obdobje; 6. kazalni zaimke; 7. nastava; 9. polikan človek; 11. oris; 13. oranje; 15. osebni zaimke (mno-

Dragi mladi ugankarji! Križanka, ki smo jo vam pripravili za praznike, je seveda nagradna. Med tiste, ki nam boste pravilno rešitev poslali najkasneje do 7. januarja 1980, bomo z žrebom razdelili tri nagrade – lepe slovenske knjige.

žina); 16. okrajšava za ljudski odbor; 17. ura brez konca; 19. polizdelek iz lanu; 21. otok v Sredozemlju; 23. pod; 24. ime ameriške filmske igralke Gardner; 26. drugo ime za Mesec; 29. lahko hlapljiva tekočina; 31. začetnici dobrotelne ustanove; 32. latinski veznik; 33. prva in zadnja črka v imenu grškega boga sonca; 35. nikalnica; 37. oče; 38. žensko ime (prva ženska); 40. začetnici imena našega lista; 42. veznik.

NOVOLETNI MARKO

In tako je kuža dobil ime Marko.

Marko je bil otrok kot so bili otroci vsi babičini vnučki. Zato so se dolgo v noč igrali. Nenadoma pa so se otroci spomnili, da sploh še niso pogledali, kaj je dedek Mraz prinesel v majhnih paketih.

Medtem, ko so se čudili dobrotam, je Marko izginil. Nikjer ga ni bilo. Klicali so ga, se plazili po tleh, pogledali v vežo, v kuhinjo, Marka pa nikjer.

„Ušel je,“ so jokali najmlajši. „Marko je ušel!“

Nenadoma pa se je iz spalnice zaslišal lajež. Vsi so planili v babičino spalnico. In kaj so videli? Marko je spal v babičini postelji. Glavo je imel na blazini, zaril pa se je globoko pod odejo, da mu je bilo topleje.

Tudi babica je bila vesela, ko so našli Marka. Rekla je otrokom: „Vidite, Marko je bil utrujen, pa je šel spat. Pameten kuža. Zdaj pa je čas, da greste spat tudi vsi vi. Lahko noč...“

Bilo je že proti večeru, a smo še vedno delali. Tiste dni sredi vojne nihče ni gledal na uro, morali smo delati tako dolgo, da smo končali s popravili na zadnjem vlaku, ki je pripeljal tod mimo. Pozimi Linz ni prijeten, to sem vedel že iz prejšnjega leta. Takšnega decembra, kot je bil tale, pa vseeno še nisem preživel. Nad Do-

je naletaval v vedno gostejših vrtilnicah. Spojil sem zadnja dva vagona in se ozrl po drugih, da vidim, ali že odhajajo, ko sem zaslišal rezki glas predelavca na peronu:

„Noch ein Zug in zwanzig Minuten! Abwarten!“

Prekrel sem v sebi vojno in vse Nemce na svetu, kakor sem to storil vsak

Udarjal sem s čevlji ob trda tla, da sem si malo pogrel noge. Nekaj sto metrov pred mano so zabobnale tračnice, vlak se je bližal in njegovi temni obrisi so se luščili iz naletavajočega mokrega snega. Upal sem, da se ustavi scmo toliko, da pregledamo zavore in namažemo osi pod vagoni, potem pa se izgubi v noč, od koder je prišel.

Zapeljal sem voziček z orodjem na stran in čakal. Ta voziček je nekoč služil na peronu za pošto in prtljago potnikov, pa to je bilo v mirnih časih, ko so ljudje še potovali v letovišča. Sedaj so potniški vlaki prevažali samo vojake na fronto in pohabljeni s fronte nazaj v zaledje. Tovorni vlaki pa so bili polni robe iz zasedenih ozemelj, tu in tam je bilo v njih nekaj vreč živeža in cigaret, iz katerih smo vsi, kar nas je bilo na železnici, brez razlike narodnosti in stopnje navdušenja ali sovražstva za Tretji Rajh, kradli na debelo.

„Fertigmachen!“ je kričal zvočnik na peronu. „Der Zug am dritten Gleis hat nur dreißig Minuten Aufenthalt!“

Ob tračnicah smo stali trije. Vsakega od nas je čakalo morda troje, morda četvero vagonov, odvisno od dolžine vlaka. Naglo sem štel vagono, vtem ko se je vlak škripajoče ustavljal pred nami. Osem, devet, dvanajst... Torej štirje vagoni na vsakega.

Bil je to čuden vlak, prvič sem videl nekaj takega. Z vsakega mostička med vozovi je poskakal na tla esesovec s puško v roki. Najbližji je prinesel s seboj veliko vedro za napanje živine in mi zaklical: „Wasser!“

Pokazal sem z rokavico proti koldvoru, kjer je medlelo nekaj zatemnje-

zapahov na vozovih. Iz vseh je bilo slišati iste glasove, pritajene, tarnajoče.

S plinsko svetilko sem legel pod vagon in začel pregledovati osi. Za menoj je nekdo zakričal: „Ruhe!“

Moja svetilka je osvetlila leseno dno voza. Vijak pred mojimi očmi je naglo izpadel in deska se je povesila pod težo korakov. Potegnil sem jo k sebi in pogledal v notranjost. Najprej sem videl samo copato, bila je modra in prekrita z ročnimi živi. Potem sem videl še drugo in nogo, ki je ličala v njej. Udaril sem po osi enkrat, dvakrat, se nagnil na stran in spet uprl oči skozi odprtino. Privzdignil sem tudi svetilko. Zdaj sem videl še več nog, in ko sem se potegnil na hrbtu leže še malce nazaj, sem videl dvajset ali več ženskih postav, ki so se drenjale krog vedra z vodo pri izhodu. Vse so bile odele v raševinaste halje in so imele židovske zvezde na hrbtu.

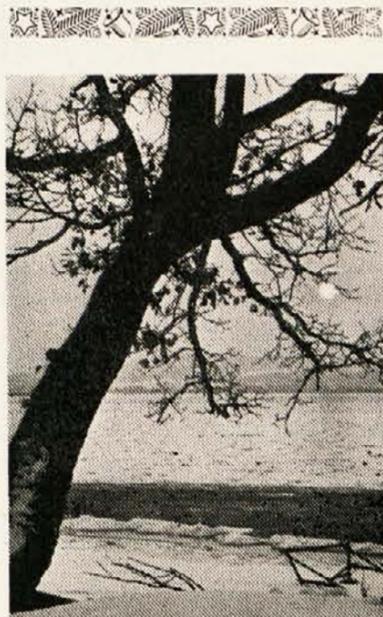
Prevalil sem se na stran in se umaknil izpod voza. Odhiti sem k drugemu in k tretjemu in četrtemu. Povsod sem naglo opravil. Nato sem se povrnil pod prvega in znova posvetil v odprtino. Tokrat so iz voza zrlle vame velike oči. Gledale so iz globoko vdolbenih votlin in krog njih se je začel nagubani, koščeni obraz. Gledale pa so me te oči prestrašeno in veselo in žalostno in upajoče. Vsa sreča življenja in vsa groza vojne se je nabrala v njih vodenem lesketu. Bilo mi je nekako, kot bi gledal rojstvo in smrt hkrati.

V hipu so preletele mimo mene vse strašne podobe zadnjih dveh let: trušč črnolenih avtomobilov in motornih prikolic v aprilski snežni brozgi, udarci težkih škornjev po mestnem tlaku, hitlerjansko kričanje, ponočno čakanje in spet čakanje na udarce po vratih, vsakdanji strel na Sodni ulici, naš večni uporni malk — če ne smem govoriti svoj jezik, sploh ne bom govoril! — in potem bombe, in strelji, in spet hitlerjansko lajanje vseh povsod, sredi njega pa otroški pogovor za zaprtimi vrati in zagrnjenimi okni:

„Kdaj odideva?“
„Kam?“
„Na Pohorje vendar!“
„Se ne znam streljati.“
„Se boš hitro naučila.“
„Kaj pa mama?“
„Nič ji ne boš povedala. Tudi jaz svoji mami ne bom nič rekla. Kratek malo izgubila se bova. Popoldne po šeli, tej zagamani pruski dresuri.“
„Potrebujem smuč!“
„Seveda. In toplo se obleči.“
„Kaj pa moj brat?“
„Premajhen je še. Cmeril bi se v gozdu.“
„Brez njega ne grem nikamor!“
„Pa ostani doma! Vidiva se, ko Nemcev ne bo več.“

Tiste velike izmučene oči pred mano so se na pol zaprle, kot bi mi hotele dati nekakšno znamenje. Nekje daleč pod njimi se je oglašalo komaj zaznavno hropenje. Za njim se je potem zrinila skozi odprtino dolga, prozornorumenka roka — ena sama kost in koža s petimi izrastki. Konci so zatrepotali, preden so se povesili proti meni.

Segel sem neznan znanke s prosto roko v pozdrav. Morda sem jo držal za kakšno minuto, mogoče dve, mislil z bliskovito naglico, kaj bi ji dal iz

ŽIDINJA

navo se je vlekla nizka, siva megla in nad številnimi tovarnami je žarelo ledeno nebo, prebadale so ga okrogle snežinke, ki so se počasi spuščale na nas.

Roke so mi bile kakor led, ves dan sem držal v njih mrzlo orodje. Ogrel sem se s šnopom, nosil sem ga v prsnem žepu, ko sem to videl pri drugih, starejših delavcih. Sploh sem se obnašal kakor vsi drugi krog mene, nisem si mogel privoščiti, da bi me imeli za tujca. Nemščino sem govoril dobro, vsi so mi dokazovali, da govorim z avstrijskim naglasom.

Edino moja osebna izkaznica bi me mogla izdati za tujca, ker je na njej tako pisalo, te karle pa nisem rabil drugače kot za nakup špecerije in drugega, kar sem dobil v trgovini.

Gledal sem po dolgem kalodvoru in preštevaval vagono. Še trije, morda štirje, potem smo za danes opravili. Veselil sem se samote v svoji topli sobi pri gospe Kirschner. Ona je bila vdova že petnajst let in na sredo njenega starinskega pohištva so ji vsilili mene kot podnajemnika.

Moram reči, da je bila zelo dobra z menoj, bila je prava Avstrijka, malenkostna, dobrodušna, prijazna, brez tišlega velikonemškega navdušenja, tudi o vojni ni nič govorila, kot da še vedno živi v cesarskih časih, ko ni bilo ne bomb ne letalskega alarma.

Zivela je sama v drugem nadstropju na pol razpadle hiše, ki bi bila po svojem razporedu stanovanj še najbolj podobna kasarni, če bi le bila malo večja. Opazil sem, da ji je kar prav, da je dobila mene k sebi, vsaj ob sobotah in ob večerih sredi tedna je imela s kom spregovoriti nekaj besed. Kadar sem bil v času alarma v stanovanju, sem ji vedno pomagal nositi v klet tista dva kovčka, v katerih je bilo vseh njenih šestdeset let življenja.

Zdaj ji je bilo že štiriinšestdeset, videti pa je bila stara najmanj osemdeset. Rekla mi je, da se je od začetka vojne nalomila močnejše, kot pa v vseh letih pred tem. Bil sem dober poslušalec in to ji je godilo. Bila je sila zgovorna, včasih kar preveč.

Na tračnicah se je temnilo in sneg

dan od tistega časa, kar so me prisilili, da sem si rešil golo življenje z delom zanje. Umaknil sem se na ozemlje Rajha, s tujsko izkaznico njihovega delavca.

Tako sem rešil svojega ostarelega očeta pred izselitvijo in odvrnil pozornost gestapovcev od imena svojega starejšega brata, ki se je lani pomladi izgubil v partizane. Damov sem vsak mesec pisal po eno pismo, samo da je oče lahko pokazal nezanesljivim, ovažkim sosedom pošni pečat mesta v Rajhu, kjer dela njegov sin za Hitlerjevo zmago. Prekletlo! Živega bi ga

odrl, če bi le prišel do njega, morilca, zdaj pa sem se moral zadovoljiti s pritajeno kletvico in s šnopom v žepu, in se pretvarjati, kot da mu zares pomagam k zmagi!

Kolikokrat sem si zaželel, da bi bomba zbrisala ta kalodvor, ki sem na njega priklenjen s svojo izkaznico, in z njim vred tudi moje papirje v koldvorskem uradu. Potem bi se morda lahko izgubil čez noč, proglasili bi me za mrtvega, poslali očetu tolažilno pismo, češ da sem bil ubit za Tretji Rajh — in v nekaj tednih bi se znašel v gozdu, nekje na Pohorju ali Kozjaku, spet svoboden, brat ob svojem bratu...

„Achtung! Achtung! Transportzug am dritten Gleis!“

nih luči. Bilo je že pretemno, da bi razločil vojakov obraz, po njegovem glasu pa sem presodil, da je še mlad. Zaradi vode, ki jo je omenil, sem pomislil na konje.

Vozovi so bili zaprti in nemi. Slišal nisem ne konjskih kapit ne nestrpnega rezgetanja. S torkalom sem udaril po prvem vagonu in sem si rekel, da moram tod čimprej opraviti.

Potem sem se z seboj slišal korake. Nisem se vzravnal, vedel sem, da se je vrnil vojak z vodo. Odprl je vrata voza in potisnil vodo skozi odprtino.

Nad njim so se oglašali človeški vzkliki. Oglasil se je tudi otroški jok. Voz je bil poln ljudi! Izgnancev? Ujetnikov?

Vzdolž tračnic se je odprlo še več

nih dihlijev in vsak zase objemala v sebi nekaj odrešujočega, je zaželela v pestri mešanici slovenskih in nemških besedi, da bi zapel „Pojdam v Rute“. Melodijo je poznala. Nemško je povedala, da je čula peti to pesem v babičinem domačem kraju. Ni razumela vse vsebine. Čutila pa je, da opeva pesem nekaj otožnega. Najprej je zapela samo melodijo. Domen je lovil kosce besedila — in že sta zapela dvoglasno. Njeni prstki pa so poskakovali po tipkah kot razigrani ptički. Tudi ponovila sta pesem. Vedno bolj navdušeno. Vedno bolj zblížano. Pa še enkrat sta jo dvignila. Za korak se je približal pianinu. Ko sta dopela, je vstala.

Ko bi Minka znala tako igrati in peti... je odmevalo v Domnovo duši. Takoj navrh pa ga je zapekla vest kot grešnika.

„Glasba je moja velika ljubezen!“
Justinin glas je bil pojoč in zaupljiv. Z desnico je potipala po Domnovi roki, kot je prej igrala po klaviaturi.
„Ljubezen pa zahteva celega človeka.“
Zdaj je bil njen glas drugačen. Zasanjan in skrivnosten.

„Sedite še in dobro poslušajte, potem mi boste povedali, kaj občutite, kakšne misli vas obhajajo. Hočem vam nekaj posebnega zaigrati!“

Posadila ga je počevno desno od sebe. Tako, da jo je imel pred sabo.

Težki akordi so začeli svinčeno udarjati v prostornost med dvema različnima človekoma. Usodno in neizprosno je donelo, kakor je usodno in neizprosno toliko neznanega za vsakega posameznika. Pretreslo je Domnovo dušo. Na tak način se mu še ni nikdar pripetilo. Čudno je in obenem vsiljivo, da hoče človeka vsega prevzeti kakor sanjska mora, kakor neka podtaknjena slutnja, ki se večkrat na

vsem lepem poraja v duši, da se človek začneš begati glede bodočnosti, da se začneš spraševati, kdaj te bo konec, kakšna bo tvoja smrt, zakaj je tako urejeno, da moramo umreti; da stavec umrješ, no dobro, to je še nekako uvidevno, da morajo pa mladi ljudje, otroci in komaj rojeni tudi umreti, to ni smiselno, to je kakor začeta pesem, še dodelana ne, pa spet ovržena, ko se po drugi strani reče, da ima vsaka pesem nekaj svojstvenega v sebi, torej ima tudi vsak človek nekaj svojstvenega na sebi.

Justina je končala Schubertovo „Dekle in smrt“.
Domen je globoko dahnil in rekel brez zadržka:
„Moral sem misliti na smrt...“

5

Ladislaf že čez uro poseda v gostilni. Nedelja je. Spet in spet se druži s kom. Zdaj sedi skupaj z dvema policistoma. Eden je starejši in ves žari ob temnorjavem po rumu dišečem čaju. Ladislaf ju je povabil na čaj. Policistu se vidi, da bi želel cel kozarec samega ruma. Mlajši policist drema predse. Prej bi delal vtis, da ga uniforma žulji na vseh koncih in krajih života, ki je z dneva v dan izčrpan zaradi nenehnih, napornih „bandeneinsatzov“.

Čez nekaj časa, ko se v gostilni pojavi mlajši možki v civilu, preočito zanemarjene zunanosti, se Ladislaf pomakne v posebno sobo. Zanemarjeni možki gre z njim. Policista zijata za obema. Starejši nekaj blekne. Očividno se mu škoda zdi, da je gestapovec odšel, raje naj bi plačal še rundo tega izvrstnega čaja z rumom. Z dvojnimi rumom! bi naročil natakariči.

V posebni sobi je zaupno posvetovanje strankinih velikašev in privržencev nacistične vere v zmago velenemškega tajnega orožja. Med njimi so tokrat tudi taki, ki zaživijo v svoji nemški veri le okoli desetega oktobra, potem

Valentin Polanšek

11

BRATOVSKA JESEN

I. del

Ko je pritrdilno odgovoril na njeno vprašanje, če mora tudi on poje, ga je brez zadržkov prosila, naj kar zapoje.

Malce je zavzdihnil. Njena prošnja je tako neposredno vplivala nanj, da jo je pri prič bil pripravljen izpolniti. Pa je že dvignil: „Zagorski zvonovi premilo pojo, zagvišno mojo ljubo k pogrebu neso...“

Bliskoma se je obrnila Justina h klavirju, našla pravi dur in začela rahlo spremljati pesem. Vsa je gorela, gorela zdaj dodatno še ob njegovem glasu, ki je bil svojski, neučen sicer, a poln naravne, neokrnjene lepote, katero nosi v sebi samo človek, ki ohranja v srcu veliko tajnost sreče.

Ko sta končala, sta prizadeto molčala, kakor da sta si izpovedala sladke osebne skrivnosti. Iskala ga je z očmi. On pa ni vzdržal njenega žarkega pogleda.

Potem je Justina začela še enkrat isto pesem. Pa je ponovno zapel. Zdaj se je tudi v gibanju razživela in spremljavo razširila na zajetne variacije in dinamične izrazne poudarke. Spreletavalo jo je, ker je potegnila pevca za seboj, da se je ravnal po njenem spremljanju. Domen si je bil na vsem lepem svest, da še nikdar ni pel tako. Kako čudovito je peti slovensko! je usidral novo samozavest.

Šele po dolgem, ko sta premolčala celo večnost taj-

Ivan Dolenc

Antarktika

postaja novo prizorišče spora

Pred 20 leti je 13 držav podpisalo pogodbo o Antarktiki in na tihem priznalo, da je koriščenje naravnih bogastev tega dela sveta še zelo oddaljeno, čeprav tehnično mogoče. Pozneje se je pogodbi pridružila še Poljska, obenem pa se je utrdilo spoznanje, da se začenja bitka ali vsaj dirka za prisvojitev še naraziskanih naravnih bogastev te ledene dežele.

Med državami, ki so podpisale pogodbo, jih je sedem takšnih, ki imajo celo tudi ozemeljske zahteve do Antarktike - to so: Velika Britanija, Francija, Norveška, Nova Zelandija, Avstralija, Čile in Argentina. Doslej se med seboj niso mogle sporazumeti niti o tako pomembnem vprašanju, kot je ribolov v antarktičnih vodah; zato pa so povsem enotne v stališču, da mora prihodnost Antarktike tudi v prihodnje ostati samo v njihovi pristojnosti.

Vendar pa je ozemlje preveč zanimivo za ves svet, da bi omenjenih sedem držav lahko uveljavilo svoje zamisli. Preostalih sedem podpisnic - to so Združene države Amerike, Sovjetska zveza, Japonska, Južna Afrika, Belgija in Poljska - izpodbija vsakemu pravico do ozemeljskih zahtev. Poudarjajo, da same nimajo takih zahtev, vendar pa vneto razmišljajo o možnostih, kako bi se vključile v izkoriščanje antarktičnih naravnih bogastev.

V minulih 20 letih je bila Antarktika demilitarizirana, bila je internacionalizirana, bila je brez nesnage, ki je značilna za ostala morja in dežele. Polnih 20 let so bile ozemeljske zahteve zamrznjene, vsa znanstvena oporišča na večnem ledu so bila dostopna vsem, znanstvene izsledke pa so medsebojno izmenjavali in objavljali. Zdaj, ko so postale možnosti za izkoriščanje naravnih bogastev stvarnost, pa se je idealna podoba Antarktike razblinila. Preveč vabljivo je ribje bogastvo tega dela sveta, ves svet veliko pričakuje od nahajališč nafte in od rudnih bogastev, ki so sicer težko dostopna, vendar nikakor niso nedosegljiva.

Za zdaj lahko o prihodnosti Antarktike odločajo samo države, ki so podpisale pogodbo in se prištevajo med članice tako imenovane

Antarktičnega kluba. Vrstijo pa se zahteve, da bi klub omogočil širši mednarodni skupnosti odločanje o nadaljnji usodi Antarktike, vendar ne prodrejo. Tako so članice kluba pred leti onemogočile izvajalcem programa Združenih narodov za zaščito človekovega okolja uveljaviti projekt mednarodne organizacije za prehrano in kmetijstvo FAO za razvoj ribolova v okolici Antarktike. Čeprav takšno stališče opravičujejo s svojo dosedaj učinkovitostjo pri upravljanju Antarktike, so članice kluba vse pogosteje tarče kritike, ki jim očita, da hočejo narediti iz ozemlja ob Južnem tečaju svoje zasebno lovišče.

Tako se Antarktika vse bolj spreminja v novo prizorišče spora in nasprotovanja. Pri tem se večja število držav, ki pravijo, da so naravna bogastva Antarktike enako kakor rude na morskem dnu ali pa na Mesecu skupna last vsega človeštva.

Partizanska bolnišnica Franja

edinstven spomenik junaštva in humanizma

Partizanska bolnišnica Franja v bližini Cerknega spada brez dvoma med najbolj zanimive spomenike slovenskega narodnoosvobodilnega boja. Obisk tega kraja je vedno doživetje - srečanje z edinstvenim spomenikom junaštva in hkrati humanizma ostane nepozabno.

Pot pelje najprej do Cerknega in naprej po cesti proti Crnemu vrhu. Pri gostilni v Logu že lahko zavijete na pešpot po kolovozu skozi zaselek Podnjivč in naprej dobre pol ure do bolnišnice v soteski. Kmalu pri vходу v sotesko pa je tudi parkirni prostor z dovozno cesto, ki se prav tako loči levo od ceste Cerkno—Črni vrh.

V začetku partizanskega boja niso imeli niti znanja niti izkušenj, kam s partizanskimi ranjenci ter kje in kako jim pomagati. Medicinska znanost vojnega zdravstva se je dotlej naslanjala na urejene fronte, globoko zaledje, obilje prevoznih sredstev, pripomočkov za zdravljenje in zadostno število zdravstvenih delavcev. V pogojih partizanskega boja vsega tega ni bilo. In tako so bili prisiljeni, da potrebe rešujejo z zgraditvijo skritih gozdnih partizanskih bolnišnic. Nekatere izmed teh so bile le zasilna prebivališča s samo streho nad glavo, druge pa že solidnejše lesene barake z najpotrebnejšimi pritliklinami, kjer je bilo možno uspešneje zdraviti. Bolnišnica Franja pa je v marsičem izjema tudi med partizanskimi bolnišnicami.

Ranjenci iz septembrske ofenzive leta 1943 so bili raztreseni po hišah v vasi Novaki, največ pa jih je bilo pri kmetih v Podnjivču. Kmalu je v daljavi bobnelo ob bližajočega sovražnika, ki je pritiskal na osvobojeno ozemlje na Cerkljanskem. Delen umik ranjencev v zavetje Ratovca in Jelovice je bil skrajno naporen, terjal pa je tudi veliko žrtev - zato se je porodil načrt o bolnišnici v soteski Pasice. Pa natančnem ogledu soteske, vodnega toka, slapov, strmih sten in votlin je dozorel sklep: zgraditi ob vodi sredi grape leseno barako za ranjence, v nevarnosti

Nagradna križanka

Vodoravno: 1. in 6. bližnji prazniki (tri besede); 13. drugo ime za Koroško; 15. prelaz med Koroško in Štajersko; 16. vez; 18. moško ime; 19. vesela spevoigra; 22. špansko žensko ime; 23. mozoljavost; 24. slovenska pisateljica (Zofka); 25. ruski voz, tudi del jarma; 27. bodičasta žival; 28. ljubezenski pesnik; 29. barva igralnih kart; 30. kemični znak za američij; 31.

roman Alekseja Tolstoja; 33. naloženo blago; 35. medmet, ki izraža nezadovoljstvo; 37. tuje žensko ime; 38. kremenceva pena; 40. lepilo; 43. originalno ime italijanskega mesta (po katerem je dobil ime sv. Frančišek); 45. primešana snov; 46. ime znane vohunke Hari; 47. vrsta piva; 48. brušeno steklo; 50. delavec v rudniku; 51. svedrc las, tudi prislov; 53. njivski plevel;

54. ime dveh celin; 56. pripravnik, kdor se pri volitvah poteguje za glasove; 57. prevara, znani roman Toneta Svetine.

Navpično: 1. borilka (množina); 2. južni sadež; 3. priljubljena igrača ali športni rekvizit; 4. znameniti japonski državnik; 5. začetnici znanega ruskega pisatelja in dramatika (Striček Vanja); 6. diktat; 7. rjavorumen barva; 8. električna merska enota; 9. latinska kratica „loco sigilli“ (namesto pečata); 10. sklepna beseda; 11. moško ime (pisatelj Seliškar); 12. jezero v Sovjetski zvezi; 13. prislov; 14. novost; 15. dolžinska mera (množ.); 17. država na jugu Indije; 20. del noge; 21. pergamski kralj; 24. presojevalec, ocenjevalec; 26. ime filmskega igralca Flyna; 28. grška pokrajina (Elida); 29. majhen cerkveni prostor, tudi skupina godbenikov; 32. vrsta plina; 33. sedanji letni čas; 34. deček s čudežno svetilko; 35. pripadnik naroda v Španiji, ki se bori za enakopravnost; 36. ubežnik pred Turki; 38. kraj nad Reko (ob Jadranu); 39. znan angleški filmski režiser; 41. grški otok, Odisejeva domovina; 42. domače žensko ime; 44. bikarbonska; 45. italijansko mesto s posevnim stolpom; 46. štajerska reka; 49. rodbina; 50. pregovor; 52. različna soglasnika; 55. krovji glas.

Križanka, ki jo objavljamo v praznični številki, je - kakor vsako leto v tem času - nagradna. Sicer je nekoliko težja kot običajno, vendar smo prepričani, da boste premagali tudi to oviro. Zato pa smo izbrali tri posebno lepe nagrade, ki jih bomo izžrebali med tiste, ki nam bodo pravilne rešitve poslali najkasneje do 7. jan. 1980.

prenesti ranjence v veliko votlino nad barako v levi steni, prihajati in odhajati pa po vodi, da ne bo sledov.

Ponoči so z voli vozili deske in druge gradbene potreščine od Cerknega mimo Loga do vhoda v grapo, čez prepade in slapove na gradbišče. Čez mesec dni je že stala prva baraka in postavljeni so bili najnujnejši mostovi. Prvi ranjenci so prišli 23. decembra. Pa tudi vse leto 1944 so gradbena skupina in osebje bolnišnice gradili in preurejali. V strmih stenah na levi in desni so v naravnih votlinah uredili bunkerje za obrambo in skrivališča za ranjence. Nekatera izmed njih so v tako nedostopnem okolju, da je moč priti do njih samo po vrvi.

Tedaj je imela bolnišnica nekaj več kot sto ležišč za ranjence. Gradbena vnaša pa ni popustila, saj je bilo čedalje več potreb. Po vrsti so zgradili še električno centralo, shrambo za živila in pripomočke za zdravljenje, izolirnico za umirajoče in ranjence v zastrupljenimi ranami, pralnico in kopalnico, vodovod, operacijsko sobo, invalidski dom in barako za rentgenski aparat. Vse to so zgradili z izvirnimi domisljicami, ki jih še danes vsakdo občuduje - brez kakih velikih načrtov, brez priznanih obrtnikov in strokovnjakov, ampak z dobro voljo in s skupnimi napori.

Bolnišnico so imenovali po dr. Franji Bojcu, ki jo je najdaljši časa vodila in tudi preživela najhujše preizkušnje. Najhujša je bila marca, ko se je v Logu zbralo okoli tisoč sovražnikovih vojakov. Ko njihove patrolje niso mogle vdreti v sotesko, so poskusili s topovi in minometi. K sreči so vse granate in mine razbijale na pobočjih, tako da je v global nenehno hrumelo kamenje.

Sovražniku nikdar ni uspelo prodreti do bolnišnice. Najbolj pomembna za njen obstoj je bila zanesljivost okoličanov in vsega osebja. Zavest ljudstva, ki je videlo v osvobodilnem boju edino rešitev svojega obstanka, je bilo najboljšje jamstvo za obstoj in razvoj bolnišnice.

Ljudska modrost

- Obleka ne dela človeka.
- Povej, s kom se družiš, pa ti pove, kdo si.
- Prijatelj spoznaš v nesreči.
- Skromnost je lepa čednost.
- Od svojih žuljev je malokdo obogatel.
- Priden človek ima kruha, glad mori le lenuha.
- Vsak je svoje sreče kovač.
- Pамет je boljša kot žamet.
- Ni tisti tvoj prijatelj, ki te hvall, ampak tisti, ki te graja.
- Prepevaden sad ima čudno slast.
- Strah ima velike oči.
- Vrč hodi tako dolgo k vodnjaku, dokler se ne razbije.

pa so bolj v zatišju svoje „domovinske zvestobe“, ki je polna sovraštva do vsega slovenskega. Beseda teče o pripravi za desetooktobrsko spominsko proslavo, ki jo bodo izvedli tukaj v mestu v obliki „heldengedenkfeier“. Nekdo se dotakne napetega položaja, v katerem pač ni mogoče žgati kresa na Peci.

„Gori na Komeljnu ali na Vrheh bi ga pa že lahko žgali!“ se nekdo opogumi.

Vsi pogledajo tja, od koder prihaja glas. Ženska je, ki pozna prostrano področje Komeljna od Šmarjete do Belšaka. Prav ona se začne šopiriti, ko vstopi gestapovec Ladislaf z zanemarjenim civilistom.

„Nekdo mora pomagati, da se podnevi pripravi izdatna grmada. Malo bencina bi potrebovala potem, pa bom sama prižgala. Glavno je, da gori! Ko bo enkrat gorelo, nihče ne bi mogel pogasiti!“

Tisti, ki sedi v sredini omizja, se očitno postavlja, da ima še v mestecu pod gradom pogumno žensko, ki se več upa kot masikateri landvahovec. Bom ji poslal skrivaje kako dobro kapljico! se odloči veljak v sredini in zašepeta nekaj svojemu uniformiranemu sosedu.

Ladislaf prisede in pozorno posluša.

Potem v sredini omizja pregledujejo papirje in zapiske, iz katerih je razvidno, kje vse se oglašajo banditi in od katere hiše ne pride prijava na policijsko postajo. Papir vzame višji uniformiranec v roko, se poglobi vanj in povrta: „Moramo priti na sled, kje pridejo tja čez Dravo.“

Ženska v tistem hipu pomenljivo pogleda Ladislafa: „Ko bi se bolj pobirgali, bi že vse vedeli...“

Zdaj potipa Ladislaf:

„Izgleda, da je med banditi tukaj tudi nekaj okoličanov domačinov, potem ni čuda, da nam nastavljajo take zanke in uganke...“

Zdaj naglo piči ženska:

„Ne samo okoličani so zraven, še taki, ki so pred nedavnim delali v mestu.“

„Tisti pobegli Bosanec... kako se je že pisal?“

Ženska čaka, kakor da se mora tako veljak iz sredine omizja oglasiti. Pa se ne. Nagne kozarec svoje pijače in zvedavo švigne z očmi prek mrkih obrazov pliberških nacionalsocialistov in hajmatbundovcev.

„Jurjevič se piše, mar ne?“

Ženska potlej čaka, namerno, da bo tisti kaj črnil, ki mora več vedeti v tej zvezi. Pa začne veličina sredi omizja:

„Tistega je ujela vaša mreža gori blizu Celovca?“

Obrne se proti gestapovcu:

„Pa ste ga po vašem poročilu spravili v Celovec in na varno?“

Zadnjo besedo izdavi kot bi jo brizgnil s pljunkom z zoprno pikrostjo.

Ladislaf pa bi najraje vračal milo za drago in vsekal, kako se je počutil veljak Motnjak, ko je na vsem lepem bil v rokah banditske patrolje in je tajil svoje ime in bedake res pretental, da je odnesel zdravo kožo. A ni se upal.

„Da, Jurjeviča so videli naši ljudje, domovini zvesti, med banditi na raznih krajih v tukajšnji okolici. Lahko si potemtakem izračunamo, da ima poznanec v mestu.“

Motnjak je kadil kot lokomotiva, preden si nagreje parne moči. On pa je rabil moči pretvarjanja. Pobegli Bosanec mu ni bil neznan.

Uniformiranec je zakomandiral s svojim glasom v nastalo mučno tišino:

„Stvar je sama po sebi skrajno resna, ni treba, da še po nepotrebnem pretiravamo, ker to je slabitev naše borbene in odporne moči. Treba je vedno več poguma. Za

nas nacionalsocialiste prinaša vsak dan vedno več poguma in predanosti firerju. To moramo prenesti na civilno prebivalstvo. V vedno večji meri. Zlasti na moške civiliste. „Landvahe“ mora postati etapna vojska, ki bo sposobna s „hajot“ sprejeti najhujše preizkušnje v našem usodnem boju. Konkretno: Zakaj ne zahajajo redne patrolje na Komelj in gori čez? Posamezni odgovorni bodo morali pokazati zdaj za deseti oktober, da smo častni potomci obrambnih bojev izpred štirindvajsetih let! Jaz sam se bom udeleževal teh „einsatzov“ kot doslej. Hočemo izpričati svoj doprinos k usodnim bojem zunaj na frontah, ko gre za biti ali nebiti nemškega naroda in tisočletnega rajha! Po vseh letih moramo vedno obnavljati v nas borbenega duha prav tukaj v tej deželi, ki je branik proti vsem nevarnostim iz vzhoda in jugovzhoda. Mar nas bo ugnalo v kozji rog nekaj tolovajev, ki ustrahujejo in slepijo naše trpeče nemško zvesto ljudstvo? - Ne! - Še nocoj izdamo povelje, da gremo v čast desetega oktobra v „einsatz!“

Vse se konča v togosti piškavih „sieghelov“...

V tork dopoldne, devetega oktobra 1944, šele pride več novic od terencev in kurirjev iz doline, kaj nameravajo pliberški nacisti in policisti.

Četni komisar se začudi:

„Zdaj bodo še praznovali tile krvniki svojo nedeljivo koroško deželo, ko so že pred tremi leti, aprila 1941, priključili dele stare Jugoslavije, vso Gorenjsko od Jesenic, Medvod do Kranja h gau Kärnten. Kje je sedaj kar nenkrat tista naravna meja Karavank? Ko so svojčas toliko „dokazovali“ s to frazo svoj nemški šovinizem? Tipična nemška nacionalsocialistična in nacistična laž!“

(Dalje prihodnjic)

Vesele božične praznike -
srečno in uspešno leto
1980 želijo:

RUTAR CENTER

LASTNIKI IN SODELAVCI

Podjunska trgovska družba
BRATJE RUTAR & CO.
Dobrla vas

EMILIJAN in MARA RUTAR
poslovodja
Dobrla vas
☎ (0 42 36) 21 84

Gostilna in trgovina
VLADIMIR in MARIJA RUTAR
Žitara vas
☎ (0 42 37) 237

ANTON in AGNEZ RUTAR
Šentvid v Podjuni
☎ (0 42 39) 523

ŠTEFAN in LJUDMILA SIENČNIK
Mobil črpalka, gume, baterije,
kolesa

Jauntaler Handelsgesellschaft
GESCHWISTER RUTAR & CO.
Eberndorf
☎ (0 42 36) 21 81

FRANC RUTAR
hotel, trgovina, taverna,
kopališče - camping
Dobrla vas-Lido
☎ (0 42 36) 22 20, 22 62

Trgovina z mešanim blagom
ELFI RUTAR
Lovanke - Lido

supermarket
ob Klopinijskem jezeru
☎ (0 42 39) 431

ŠTEFAN in PEPKA SIENČNIK
avtobusno in transportno podjetje
Dobrla vas
☎ (0 42 36) 22 19

želi vesele praznike
in srečno novo leto
ter se priporoča
za vse gostinske usluge

GOSTIŠČE - PENZION

Janez Wutte-Luc

VESELE OB ZABLATNIŠKEM JEZERU

Zadovoljne božične praznike in srečno novo leto želi

Mihael Antonič

TRGOVINA
HOTEL

REKA PRI ŠT. JAKOBU V ROŽU

Zadovoljne
božične praznike
in uspešno
novo leto!

Janez Weiss

KROJAŠTVO

ŠT. JANŽ V ROŽU
telefon (0 42 28) 23 01

Podružnica **C E L O V E C**
Spittalgasse 12
tel. (0 42 22) 72 4 35

VSEM SVOJIM VOLILCEM IN PRIJATELJEM
VESELE PRAZNIKE TER USPEŠNO NOVO LETO

ŽELI

Gospodarska lista Škocijan

MESTNA OBČINA PLIBERK
ŽELI VSEM OBČANOM
VESELE BOŽIČNE PRAZNIKE
IN SREČNO NOVO LETO 1980

A&O samopostrežna trgovina
gostilna s tujskimi sobami

Janko Ogris

V BILČOVSU
telefon (0 42 28) 22 49

Vsem cenjenim odjemalcem,
gostom in prijateljem ter
bivšim sotrpinom izseljencem
vesele praznike
in srečno novo leto!

V imenu občinskega sveta

Franz Mikusch

župan Pliberka

Blagoslovljene božične praznike
in zdravo novo leto želi

TRGOVINA
KRIVOGRAD
ŠMIHEL PRI PLIBERKU

Vsem poslovnim prijateljem
in znancem želi

VESEL BOŽIČ
IN USPEHOV POLNO
NOVO LETO 1980

družina

Štefan Gregorič

- sanitarne in
- vodovodne naprave
- centralne kurjave
- kovaštvo

MALA VAS 5
9142 GLOBASNICA

Odborniki in kandidati

Enotne liste

MESTNE OBČINE
P L I B E R K

voščijo svojim zvestim volilcem
in somišljenikom vesele božične
praznike ter srečno,
uspehov polno novo leto 1980

Zvestoba za zvestobo!

Vesele božične
praznike in
srečno novo leto
vsem poslovnim
prijateljem
in znancem

želi

g. kapus

centralne kurjave
sanitarne in
vodovodne
naprave

Bilčovs - tel. (0 42 28) 22 38

Vesele praznike
in srečno novo leto
želi
vsem odjemalcem

TRGOVINA

Kušej ŠMIHEL

in **Spar** PLIBERK

VSEM OBČANOM,
PRIJATELJEM
IN VOLILCEM
PRIJETNE BOŽIČNE
PRAZNIKE
IN USPEŠNO NOVO LETO ŽELI

**ENOTNA LISTA
GALICIJA**

Zadovoljne božične praznike ter zdravo in uspešno novo leto želi vsem svojim članom, sodelavcem in poslovnim prijateljem

Posojilnica Pliberk

FROHE WEIHNACHTEN
UND EIN GLÜCKLICHES
NEUES JAHR

WUNSCHT

Gregor Schippeck

Spenglerei - Glaserei
9150 BLEIBURG

VESELE BOŽIČNE PRAZNIKE IN SREČNO,
USPEHOV POLNO NOVO LETO 1980 ŽELIMO
VSEM PRIJATELJEM TUKAJ IN V DOMOVINI!

DRUZINA

inž. Čistimir in Marica BAUER
ZELTWEG

Vsem svojim volilcem in prijateljem vesele praznike ter uspešno novo leto

želi

ENOTNA LISTA
GLOBASNICA

LESNO TESARSKO IN GRADBENO
PODJETJE

Valentin Krof

PLIBERK / BLEIBURG
NONČA VAS / EINERSDORF

želi svojim naročnikom vesele božične praznike ter srečno in zadovoljno novo leto 1980

Pri podjetju dobite po ugodni ceni montažne hiše

Vesele božične praznike ter srečno in uspešno novo leto 1980

ŽELI

KLUB SLOVENSКИH
OBČINSКИH ODBORNIKOV

Vsem cenjenim odjemalcem, znancem in prijateljem želi blagoslovljene božične praznike in srečno novo leto

intrade

zunanjetrgovinska družba z o. j.

CELOVEC, VIKTRINGER RING 5 - TEL. (0 42 22) 33 1 84

želi svojim poslovnim prijateljem vesele praznike in uspeha polno novo leto 1980!

Vsem odjemalcem in znancem želimo vesel božič in srečno novo leto

MIZARSTVO
TRGOVINA

R. SKIAS

MOOS/BLATO
PLIBERK

Pri nas dobite vedno kvalitetne izdelke po zmernih cenah

Za praznike mnogo zadovoljstva in obilo uspehov v novem letu
ŽELI

DR. FRANCI ZWITTER
ODVETNIK
Celovec, Paulitschgasse 5-7

VSEM OBČANOM,
PRIJATELJEM
IN VOLILCEM
PRIJETNE BOŽIČNE
PRAZNIKE
IN USPEŠNO NOVO LETO ŽELI

VOLILNA SKUPNOST
BOROVlje

Vsem cenjenim odjemalcem, znancem in prijateljem želi vesele praznike in srečno novo leto

Gašper in Angela Ogris-Martič

trgovina
trafika in tujske sobe

BILČOVŠ

telefon (0 42 28) 22 51

BLAGOSLOVLJENE
BOŽIČNE PRAZNIKE
TER USPEŠNO IN SREČNO
NOVO LETO 1980

želi

vsem prijateljem slovenske melodije

ANSAMBEL

Hanzija Artača

Prijetne praznike in uspešno novo leto 1980

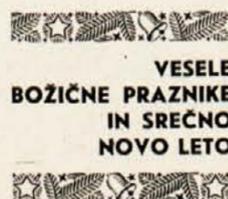
gostilna pri

„Tišlarju“

družina Gabriel

ŠT. JANŽ v ROŽU, p. Svetna vas
telefon (0 42 28) 26 01

VESELE
BOŽIČNE PRAZNIKE
IN SREČNO
NOVO LETO

Veletrgovina — import — eksport
Radenska in Rogaška mineralna voda
uvoz piva

Kristijan Breznik

9020 CELOVEC, VÖLKERMARKTER STRASSE 99
telefon 31 6 70 — telex 42228

NORRA
REPRO
ZNAK PRIČA O KVALITETI TVRDKI

Prijetne praznike in srečno novo leto želijo

Malejevi

NASLEDNIKI

TRGOVINA
GOSTILNA
IN BENCINSKA ČRPALKA
V BRODEH POD LJUBELJEM

VSEM PRIJATELJEM, SODELAVCEM, ODJEMALCEM IN KUPCEM
ŽELIMO VESEL BOŽIČ IN SREČNO NOVO LETO 1980

topsport

tovarna športnih izdelkov
in športnih rokavic

Tudi v letu 1980 se Vam priporočamo
z našo trgovino v tovarni
ki Vam ugodno nudi

- smuči
- vezi
- smučarsko obleko
- rokavice
- očala in drugo

VESEL BOŽIČ IN SREČNO NOVO LETO ŽELI

G O S T I Š Č E

JUENA

ALOJZ IN LENKA GREGORIČ ČEPIČE - GLOBASNICA

Vesele praznike
ter
srečno in uspešno novo leto
vam želi

**elektro
enzi**

PLIBERK - BLEIBURG
telefon (0 42 35) 22 92

VSEM OBČANOM,
PRIJATELJEM
IN VOLILCEM
PRIJETNE BOŽIČNE
PRAZNIKE
IN USPEŠNO NOVO LETO ŽELI

**ENOTNA LISTA
VRBA**

CARIMPEX

VELETRGOVINA S POHIŠTVOM

I Z V O Z
U V O Z
T R A N Z I T

CELOVEC - KLAGENFURT

Gabelsbergerstraße 24
telefon (0 42 22) 82 4 98

Vsem prijateljem in znancem ter
občanom pliberške občine želi vesele
božične praznike in uspeha polno
novo leto

mestni svetnik
STANKO VAVTI
z družino

Prijetne praznike in srečno novo leto
želi vsem poslovnim partnerjem

**Posojilnica
ŠMIHEL**

LESNA TRGOVINA IN ŽAGA

**ŠTEFAN
TRAMPUŠ**

NONČA VAS - PLIBERK
EINERSDORF - BLEIBURG

želi vsem, ki se poslovno pove-
zujejo s podjetjem, vesel božič
in srečno ter zadovoljno novo
leto 1980

VSEM OBČANOM,
PRIJATELJEM
IN VOLILCEM
PRIJETNE BOŽIČNE
PRAZNIKE
IN USPEŠNO NOVO LETO ŽELI

**VOLILNA SKUPNOST
BISTRICA V ROŽU**

Trgovina s čevlji

Anton Koren

Št. Jakob v R., tel. (0 42 53) 328

želi cenjenim odjemalcem in prijateljem
prijetne božične praznike
in uspešno novo leto

Podjetje za električne instala-
cije vseh vrst in izdelavo moder-
nih stikalnih naprav

Strokovna
elektrotrgovina

**Ing.
T. Schlapper**

ŠT. JAKOB V ROŽU
telefon (0 42 53) 216

želi vsem odjemalcem in naroč-
nikom vesele božične praznike
in srečno novo leto

TRGOVINA S STROJI

MAKS TRAUN

PLIBERK BLEIBURG

ZELI POSLOVNIM
PRIJATELJEM
VESELE PRAZNIKE
IN USPEHOV
POLNO
NOVO LETO

Trgovina nudi po ugodnih
cenah in plačilnih pogojih

- kmetijske stroje
- šivalne stroje
- radioaparate
- kolesa in motorna kolesa

VSEM OBISKOVALCEM, ODJEMALCEM, GOSTOM IN
POROČNIM PAROM

Šoštar - Smrečnik

A&O samopostrežna trgovina
in restavracija z dvorano
za vsakovrstne prireditve

G L O B A S N I C A

ELEKTRO - SUPANZ

BRANČA VAS PRI BILČOVSU

telefon (0 42 28) 22 97

želi cenjenim odjemalcem, znancem in prijateljem
prijetne božične praznike in uspešno novo leto!

Vesel božič in srečno novo leto
vsem gostom in prijateljem
naše hiše

Vsem delavcem in prijateljem prijetne praznike in obilo uspeha
v novem letu želi

T E S A R S T V O
GASSER

BILČOVŠ, tel. (0 42 28) 22 19

**Čebelarstvo
Šmihel**

želi vsem čebelarjem in znancem
tu in onstran meje

VESELE PRAZNIKE IN
MEDENO LETO 1980!

HOTEL - RESTAVRACIJA

BREZNIK

PLIBERK - BLEIBURG

*Vesel božič
in srečno novo leto 1980
želijo*

Hranilnice in Posojilnice

Bilčovs
Borovlje
Celovec
Dobrla vas
Galicija
Glinje
Globasnica
Hodiše
Kostanje

Kotmara vas
Ledince
Ločilo
Marija na Zilji
Pliberk
Podljubelj
Podravlje
Radiše

Sele
Slovenji Šmihel
Št. Jakob v Rožu
Št. Janž v Rožu
Škocijan
Škofiče
Šmarjeta v Rožu
Šmihel pri Pliberku

Štebenj pri Beljaku
Št. Tomaž
Velikovec
Vovbre
Ziljska Bistrica
Želinje
Železna Kapla
Žvabek

SPREJEMAJO VLOGE na

Hranilne knjižice
Premijsko varčevanje
Stanovanjsko varčevanje
Varčevalna pisma

VODIJO Vaše žiro račune in mezдне konte

IZVAJAJO

plačila in nakazila

DAJEJO

posojila in kredite
po ugodnih pogojih

POSREDUJEJO

pocenjena posojila za kmetijstvo,
obrt in gostinstvo

MENJAJO

in posredujejo tuje denarje

Kmečke gospodarske zadruge

Borovlje
Brnca
Dobrla vas
Globasnica
Št. Jakob v Rožu

Št. Janž v Rožu
Pliberk
Podravlje
Škofiče
Železna Kapla

dobavljajo gospodarske in gospodinjske
potrebščine, semenja, gnojila in vseh vrst stavbeni
material
Cene, plačilni pogoji in dostava so ugodni!

Živinorejske zadruge

Globasnica
Libuče

Št. Primož
Žitara vas

Zveza slovenskih zadrug v Celovcu

PAVLIČEVA 5—7
A 9020 CELOVEC

TELEFON 70 5 65 serija, TELEX 2162

Poslovalnica Beljak

BAMBERGERGASSE 10

se pri poroča za izvedbo
vseh Vaših denarnih poslov

- Ekspresno prenakazovanje in plačevanje v tuzemstvo in v inozemstvo
- Menjalnica po najugodnejših tečajih
- Safeji
- Depot knjižic in vrednot
- Poštni predali
- Nočni tresor